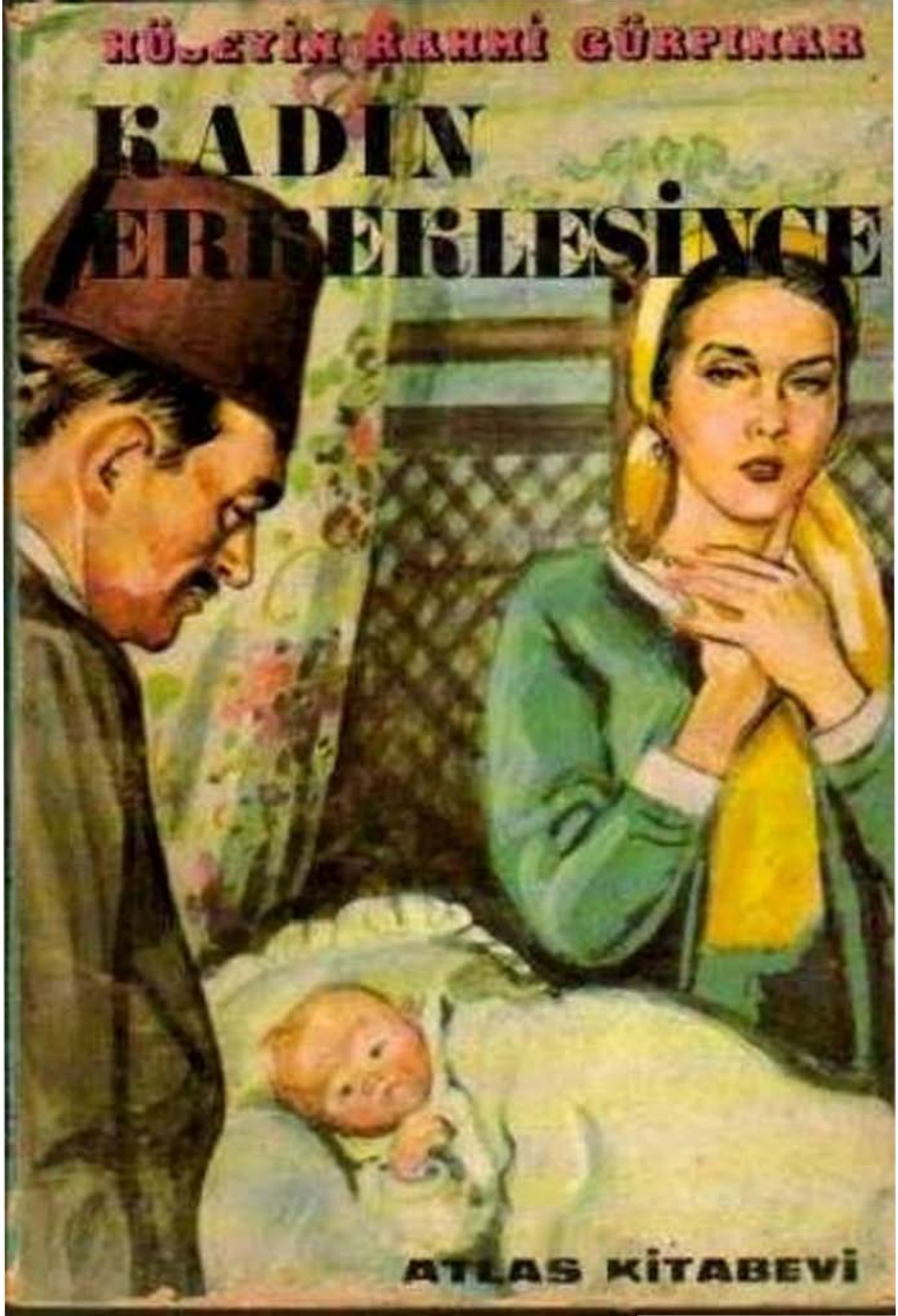
HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

KADIN ERKEKLEŞİNCE



ATLAS KİTABEVİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

KADIN ERKEKLEŞİNCE

OYUN

3 perde, 3 tablo

257/17

KİŞİLER

Ali Tevfik Bey ..... 57 yaşında
Mebrure Hanım ..... 50 yaşında;
Ali Tevfik Bey'in karısı
Ali Süreyya ..... 25 yaşında; oğulları
Komşu Hanım ..... 48 yaşında
Memduha ..... 18 yaşında;
Ali Tevfik Bey'in
vasiliği altında öksüz,
zengin bir kız.
Mesut Galip ..... 23 yaşında
Reyhan ..... Genç bir hizmetçi kız
Nebahat ..... 22 yaşında
Düztaban Ayşe ..... 45 yaşında
Kadriye Hanım ..... 40 yaşında; komşu
Doktor

BİRİNCİ PERDE

Gelişigüzel bir salon. Ön duvarında konsol, ayna, iki yanında birer pencere. Sağda, solda birer kapı.

Birinci Sahne

MEBRURE HANIM, KOMŞU HANIM

Perde açılınca salonda Mebrure Hanım'la komşu hanım karşı karşıya çay içmektedirler.

MEBRURE HANIM: *(Kaşığı ile çayını karıştırarak)* Evladın mı var, başında büyük bir derdin var.

KOMŞU HANIM: *(Çayından bir yudum aldıktan sonra)* Sahi kardeş, hakkın var. İlle bu zamanda...

MEBRURE HANIM: Ana baba sözü dinleyen kalmadı. Şimdi gençlik bizim zamanımızdakine hiç benzemiyor. Biz büyüklerimizin sözlerinden bir kıl boyu ayrılmazdık. Kal dedikleri yerde kalır, öl dedikleri yerde ölürdük. En küçük bir emirlerine karşı gelmek ne demekti?

KOMŞU HANIM: *(Alaylı bir gülümseme ile)* Yaa, zamane gençleri...

MEBRURE HANIM: *(Avucunu açarak)* Nah, böyle kürek kadar dil... Sözüne söz, payına pay... Sen sen, ben ben... Bu dik kafalılığın karşısında ana baba öğüdü kaç para eder?

KOMŞU HANIM: Doğru, doğru... Hep kafalarının dikliğine gidiyorlar.

MEBRURE HANIM: Dünya tersine döndü. Biz onları düzeltmeye uğraşalım derken onlar bizi eğitmeye kalkışıyorlar.

KOMŞU HANIM: Kestane, çıktığı kabuğu beğenmezmiş...

MEBRURE HANIM: Korktuğumuza uğramadan gerekli şeyleri hemen yapmalıyız.

KOMŞU HANIM: Elbette...

MEBRURE HANIM: Konuştuğumuz işi pişirip kotardın mı?

KOMŞU HANIM: Merak etme, oğlunuzun arkasından hafiye kadını[1] saldırdım. Ali Süreyya'nın fotoğrafını gösterdim. Devam ettiği[2] Nümune Bankası'na haber verdim. Hafiyenin adına Düzbatan Ayşe diyorlar. Elinden uçanla kaçan kurtulmuyor. Yapıştığını koparıyor. Yarın, öbür gün, belki de bugün oğlunuzun işinin başına kaçta gittiğini, kaçta çıktığını, nerelerde dolaştığını, kimlerle görüştüğünü, kısacası saatte kaç soluk aldığını tamamı tamamına haber alacağız... Merak etme...

MEBRURE HANIM: Teşekkür ederim komşucuğum. Bu iyiliğinizi hiç unutmayacağım...

KOMŞU HANIM: İşte biraz harcamalar oluyor...

MEBRURE HANIM: Oğlumu kurtarmak için bundan çekinmem... Zengin değilim, ama sandığımda, sepetimde ne varsa hepsini fedaya hazırım. Hafiye kadının zahmetini fazlası ile ödeyeceğimden emin olunuz.

KOMŞU HANIM: Düztaban Ayşe de bu işle geçiniyor. Hafiyelik ona taa dedesinden kalma bir sanattır. Abdülhamit zamanından beri bu aile âdeta bir ocaktır. İttihatçılar, padişahın hafiyelerinden birtakımını astılar. Fakat kendileri yeniden hafiye yetiştirdiler. Ayşe'nin babası Cingöz Osman, Cemal Paşa'nın ne yaptığını Talat Paşa'ya, her ikisininkini Enver'e, Enver'inkini onlara haber verirdi. Hükümeti kendilerinde temsil eden bu üç paşanın milletten hiç pervaları[3] yoktu. Onlar yalnız birbirlerinden korkarlardı...

---

(1) Gizli araştırma yapacak kadını.

(2) Çalıştığı.

(2) Çekinmeleri; korkuları.

İkinci Sahne

ÖNCEKİLER, SONRA REYHAN

MEBRURE HANIM: *(Hizmetçi kıza seslenir)* Gel Reyhan, çay takımını kaldır...

Reyhan, beyaz önlüğü ve özenilerek yapılmış bir saç tuvaleti ile odaya girer. Fincanları toplarken.

MEBRURE HANIM: Oğlum sokağa çıkmadı mı?
REYHAN: Hayır, odasında...
MEBRURE HANIM: Ne yapıyor?
REYHAN: Çenesini avucuna dayamış, pencereden dışarıya dalmış, kendinden geçmiş gitmiş... Çay istedi. Götürdüm. İçmek bile aklına gelmemiş. Fincan soğumuş kalmış...
MEBRURE HANIM: *(Komşu hanıma)* İşte oğlanın bu dalgınlığı beni korkutuyor... *(Reyhan'a)* Memduha ne âlemde?
REYHAN: Yukarıki sofada örgü örüyor...
MEBRURE HANIM: Çağır bana onu...

Reyhan çıkar.

Üçüncü Sahne

ÖNCEKİLER, MEMDUHA

MEBRURE HANIM: *(Dışarı çıkan hizmetçi kızın arkasından bakarak)* Bu haspanın tuvaletini görüyor musunuz? Üst baş kıvrak. Saçlar dalgalı. Yüzü gözü mum gibi yanıyor... Aklından neler geçiriyor bilmem ki?
KOMŞU HANIM: Genç erkekler bulunan evlerde taze hizmetçilerin böyle kuruntulara düşmeleri olağandır.

Memduha, saç baş birbirine karışmış, yaka yen birer tarafa sarkmış, pek bakımsız bir kıyafetle içeriye girer.

MEMDUHA: *(Düz bir bakış, yayık bir sesle)* Beni çağırtmışsınız.

MEBRURE HANIM: Evet... Fakat kızım, bu ne kıyafet. Kendine bir çekidüzen vermek ne vakit aklına gelecek? Üç otuzundaki kocakarılar bile her sabah birkaç dakikalarını ayna karşısında geçirmeyi kadınlık adına bir görev bilirler...

MEMDUHA: *(Somurtkan bir suratla)* Kendimi kime beğendireceğim?

MEBRURE HANIM: *(Ateşli)* A dostlar, şu soruya bakınız. Ben seni kimin için yetiştirdiğimi bilmiyor musun?

MEMDUHA: Beni beğenecek adam böyle beğensin...

MEBRURE HANIM: Aklını başına topla... Seni bu dünyada mutlu edecek bir koca varsa o da benim oğlumdur... Bu mutluluğu kaçırma yavrum.

MEMDUHA: Ben gelen bir mutluluk görmüyorum ki, kaçırmamaya çalışayım...

KOMŞU HANIM: Kızım, mutluluk insanın karşısına telli pullu bir manto ile çıkıp görünmez... Mutluluk, bir duygulu yürekten öteki duygulu bir yüreğe gizlice yol arar. Genç kızlar bunu kimsenin uyarmasına lüzum kalmadan kendiliklerinden anlarlar...

MEBRURE HANIM: İşte senin için bu duygulu yürek, oğlumunkidir. Böyle çarşamba karısı(1) gibi karşısına çıkarak onun bu muhabbetini söndürmemelisin. Onun gözünü dışarı kaymaktan kurtarmalı, kendine çekmelisin. Gardrobunda askı, çeşit çeşit elbise dolu... Kokuların, pudraların, her şeyin en pahalılarını seçip seçip kendi elimle sana getiriyorum... Bunları niçin kullanmıyorsun?

---

(1) Saçı başı karmakarışık kadın.

MEMDUHA: *(İçini çekerek)* Ne kadar boyansam, ne kadar süslensem Süreyya Bey yüzüme bakmıyor ki...

MEBRURE HANIM: İşte al lakırdıyı, otur aşağı... Benim oğlum yılışkan bir erkek değildir. O her şeyi içinden geçirir. Sevgisini saklar. Öldüm Allah desen aşkını kimseye açıktan söylemez. Halinden renk vermez. Ağır başlı çocuktur. Senin birkaç parça gelir getiren şeyin, bankada paran var diye belki yüzüne gülenler olur. Sakın inanma kızım. Gerçek sevgi, asıl aşk dilsizdir.

MEMDUHA: *(Gayet saf bir tavırla)* Süreyya Bey'in o dalgınlıkları, o çatkınlıkları, o tek başına odalara çekilip inleyişleri kimin için?

MEBRURE HANIM: *(Ayağa kalkar. Yapmacık bir şefkatle kızın yanağını okşayarak)* Senin için yavrucuğum, senin için... Yoksa sen bundan şüphe mi ediyorsun? Ah kızım, anlamıyorsun... Oğlum çok içli bir gençtir diyorum sana... Kendiliğinden bir türlü açılamıyor... Gizli sevdasına, gözlerinin baygın işaretini senden ufacık bir karşılık göremediği için o hallere uğruyor...

KOMŞU HANIM: Azıcık cesaret ver de çocuk sana yüreğini döksün. Bak sevilmek ne kadar tatlı şeydir, sonra anlarsın...

MEMDUHA: *(Daima büyük bir saflıkla)* Nasıl cesaret vereyim hanım teyze?

MEBRURE HANIM: Ah, geçen yüzyılın kızı... Okul arkadaşlarından olsun bir parça fingirti öğrenemedin mi? Bir erkeğin gönlü nasıl çelinir, bu marifeti bizim gibi yaşlı kadınlardan mı talim edeceksin?(1) Yıllarla gidip geldiğin ortaokulda ne öğrendin bilmem ki?

KOMŞU HANIM – Süreyya'ya azıcık sokul... İçli içli gözlerinin içine bakarak göğüs geçirir gibi haller al...

---

(1) Öğreneceksin.

MEBRURE HANIM: Tuvaletine son derece dikkat etmelisin. İşin gücün ne? Bu saçaklı Raziye halinle oğlumun değil, kimsenin karşısına çıkılmaz. Başını Reyhan'a düzelttir. Bu işi o senden daha çok iyi becerir. Görmüyor musun onu? Ne kadar kıvrak geziyor. Hanginiz hanım, hanginiz hizmetçi? Görenler aldanırlar vallahi...

Dördüncü Sahne

ÖNCEKİLER, ALİ TEVFİK BEY

ALİ TEVFİK BEY: *(Birdenbire salona girerek)* Kapı arkasından elimde olmayarak bazı sözlerinizi işittim... Ne o? İki kocakarı genç kıza sevişme mi talim ediyorsunuz?

MEBRURE HANIM: *(Biraz gücenik)* Tuhafsınız vallahi beyefendi, bu vadide[1] bize yardım edeceğinize işi alaya bozuyorsunuz... Mesele böyle hafif yürekle karşılanmaktan çok önemlidir. Hanginize laf anlatacağımı şaşırdım. Babasına mı... oğluna mı... gelinim olacak kıza mı?

ALİ TEVFİK BEY: Kızma canım... Kızcağıza verdiğiniz dersten ben de yaşıma göre yararlanmak isterim... Bilirsin ya hanım, biz vaktiyle birbirimizin gözlerimizin içine baygın baygın bakmadan evlenmiştik. O baygınlıklara sonradan uğradık...

MEBRURE HANIM: *(Üzülmüş bir halde)* Eskiler geçimsizlik acılarına uğrayan nikâhlara lanet halkası derlerdi. Bizimkinde o kadar büyük bir uğursuzluk görülmedi, amma zaman zaman bu zincirin ağırlığından şikâyet ettiğimiz anlar da olmadı değil... Evliliğimizin üzerinden otuz yıl geçti. Dile kolay... Artık ayılsak da bayılsak da para etmez.

---

(1) Konuda.

ALİ TEVFİK BEY: *(Şaka tavrı ile)* Bu otuz yılın bıkkınlığını birbirimizin yüzüne, nezaket gereği, sözle değilse bile halimizle anlatmaktan geri kalmıyoruz değil mi hanımcığım?

MEBRURE HANIM: *(Yarı şaka bir kırgınlıkla)* İşte bakınız, yine başladı... Birkaç karı almak yasak olmadığı zamanlarda, beyefendi üzerime evlenmek istediydi ama çevirdiğim ustaca manevraların karşısında bu isteğini elde edemedi. O bana bu zarara uğramışlığın öcünü hâlâ mı hâlâ güder.

ALİ TEVFİK BEY: *(Komşu hanımdan yardım beklercesine)* Doğru değil mi ya?

MEBRURE HANIM: Şimdi çifter çifter evlenmeye kanun elverişli değilse de eskisini bırakıp yenisini almaya bir yasaklama yok ya?

KOMŞU HANIM: *(Sesini dikleştirerek)* Gümüş düğününüz olmuş, beş on yıl daha geçince inşallah altın düğününüzü de yapacaksınız. Otuz yıl sonra bunlar nasıl lakırdılar kuzum?

MEBRURE HANIM: *(Biraz ciddileşmiş ezgin bir ifade ile)* Erkeğin nasıl bir yaratık olduğunu işte kendi ağzından işit... Altmış değil, yetmiş değil, yüz yaşına gelse içine daima sekiz on kadını sığdırmaya elverişli bulur. Horoz yaradılışındadırlar...

ALİ TEVFİK BEY: *(Anlamlı bir gülümseme ile)* Bu bir kusur ise bize değil tabiata aittir...

KOMŞU HANIM: Bu tartışmayı evlenme çağındaki bir kızın karşısında yaraşıksız buluyorum doğrusu... Sizi dinleyen her gencin evlenme hevesi kırılır sanırım...

MEBRURE HANIM: *(Yerinden fırlar. Memduha'nın iki yanağını okşaya okşaya alnından öperek)* Yavrucuğum, bu sözlerden senin evlenmek cesaretin asla kırılmasın. Benim oğlumun huyu, Tanrı korusun, babasınınkine hiç benzemez. O gönlünün seçtiğini ölünceye kadar sever. O sana çok ateşli bir aşk ile yanıyor. Senin de Süreyya'ya karşı ilgisiz olmadığını anlıyoruz; ama her nasılsa birbirinize açılamıyorsunuz. İkinizi bu utangaçlıktan kurtarmak için ben aracılık yapacağım...

ALİ TEVFİK BEY: Çok şefkatli anasın doğrusu... Fakat, işin ciddi pürüzleri bu güzel sözlerle ayıklanabilmiş olsa ne iyi amma...

MEBRURE HANIM: *(Keskin bir tavırla kocasının üzerine gözlerini açarak ona susma işareti verdikten sonra tekrar Memduha'nın yanaklarını seve seve)* Hani kızım, ben sana oğlum için bir bere ısmarladımdı... Ne yaptın?

MEMDUHA: *(Önüne bakar. Utanmış bir halle)* Örüyorum.

MEBRURE HANIM: Daha bitmedi mi?

MEMDUHA: Bir iki sıra kaldı.

MEBRURE HANIM: Hadi onu bitir... Çağırdığım zaman al, buraya getir... *(Memduha salondan çıkarken onu kolundan çekip durdurarak)* Fakat kuzucuğum, bu kılıkta gelme sakın... Biraz beyazlıkla[1] yüzünün sarılığını gider; dudaklarına bir çift ilkbahar kirazının yakut çekiciliğini ver. Saçlarını dalgalandır. Gözlerini gölgelendir... Vücuduna iyi gelen en biçimli robunu giy. Eşsiz bir tuvaletle gel. Bu süslenmede beceremediğin güçlükler olursa Reyhan'ı çağır. Onun elleri bu işe bir uzman kadar yatkındır. Süreyya'nın karşısında somurtkan durma. Gözlerinin baygınlığını onun ruhuna döker gibi bir çekicilik, bir büyüleyicilik almaya çalış...

Memduha biraz aptalca etrafına bakınarak salondan çıkar.

---

(1) Düzgün denen ve yüzü gergin tutan beyaz kozmetikten söz ediyor.

Beşinci Sahne

ALİ TEVFİK BEY, MEBRURE HANIM, KOMŞU HANIM, SONRA REYHAN, SONRA MEMDUHA

ALİ TEVFİK BEY: Hanım, sizinle konuşmaya oturmazdan önce, kalbe kuvvet vermek için biraz kordiyal[1] falan almalı...

MEBRURE HANIM: Sözlerim sinirinize mi dokunuyor?

ALİ TEVFİK BEY: Ziyadesiyle...

MEBRURE HANIM: Neden kuzum?

ALİ TEVFİK BEY: Apaçık yalan söylemekteki büyük cesaretinizin karşısında sinirlerime hâkim olamama anları geçiriyorum da...

MEBRURE HANIM: Haklı lakırdılara dayanamamaktaki bu zayıflığınız da beni pek üzüyor.

ALİ TEVFİK BEY: Haklı lakırdılar...

MEBRURE HANIM: Evet...

ALİ TEVFİK BEY: Deminden Memduha'ya söylediklerinizi gibi...

MEBRURE HANIM: Evet... Evet... Evet...

ALİ TEVFİK BEY: Doğru yürekli hiçbir insan, sözlerin böyle kötü kullanılmasına dayanamaz. Ali Süreyya'nın bu aptal kızdan nefret ettiğini ben yakından biliyorum. Oğlumuz tiksintisini bize her haliyle anlatıp durmakta iken bu budala kızcağızı Süreyya'yı sevmeye zorlamakta ne hak görüyorsunuz?

MEBRURE HANIM: *(Yerinden kalkıp kocasının karşısına dikilerek, sinirli el kol hareketleriyle)* Ha ha ha kuzum. Bu gerçeği mi bana ispat ettirmek istiyorsunuz? Biz zengin değil, şöyle böyle geçinmeye uğraşan bir aileyiz. Yakında emekliye çıka-

---

(1) Yüreği güçlendiren, yürek çarpıntısını gideren, sinirleri yatıştıran bir tür sıvı ilaç.

rılacaksınız. Geçimimiz büsbütün daralacak. Oğlumuzun eli yufkadan yufka... Bizi son ömrümüzde bu sıkıntıdan, ancak bu aptal kız kurtaracaktır.

ALİ TEVFİK BEY: *(Alaylı)* Bu aptal kız kurtaracak...

MEBRURE HANIM: Aptal ama, Çiçekçi sokağında altı katlı apartman, Kalafat Yeri'nde koskoca bir yağhane, Balıkpazarı'nda iki mağaza, Mecidiyeköyü yakınlarında bilmem kaç dönüm arazi... Bankadaki paranın miktarını da, vasisi[1] olduğunuz için yalnız siz biliyorsunuz...

ALİ TEVFİK BEY: *(Durgun bir düşünce tavrı alarak)* Önemlidir.

MEBRURE HANIM: Uzak bir akrabalık ve doğruluğunuza, dürüstlüğünüze olan büyük güveni yüzünden kızın babası Nasuhi Efendi son nefesinde sizi bu bir tek vârisine vasi yaptı. Siz de ergin çağa gelince yetimin eline teslim edilmek üzere bu serveti doğrulukla idare ediyorsunuz.

ALİ TEVFİK BEY: Görevim bu değil mi ya?

MEBRURE HANIM: Göreviniz bu... İyi... Ama buna bağlı (olarak) aileyle ilgili bir göreviniz daha var ki, onu ihmal etmeniz asla doğru değildir...

ALİ TEVFİK BEY: Ne demek istediğinizi pek anlayamadım, hanım...

MEBRURE HANIM: Hiç zamane adamı değilsiniz beyefendi. Anlatayım: Bu yağlı kuyruk şimdi bizim kucağımızda iken onu oğlumuza almayıp da ağızları havada lokma bekleyen açgözlülerin önlerine mi atalım?

ALİ TEVFİK BEY: İşin o yanını bilmem; ama oğlan kızı sevmiyor. Bu açıklığın tersine, tasarladığınız evlilikten bir mutluluk umulur mu?

MEBRURE HANIM: Oğlumuzun gençlik hayallerine önem vermeyerek ona bu kızı sevdirmeye uğraşmalıyız. Ailemizin ekonomik düşkünlüğüne bundan başka çare yoktur.

---

(1) Bir yetimin ya da akılca zayıf bir kişinin mallarını ve parasını yöneten kimse.

ALİ TEVFİK BEY: Vasiliğimin vicdanıma yüklediği görev yüzünden ben bu kızcağızı mutlu olamayacağı, isteğine aykırı bir evliliğe zorlamaktan korkarım hanım...

MEBRURE HANIM: *(Telaşla)* Beyefendi, bu bakımdan aldanıyorsunuz. Kız oğlanı ayıla bayıla seviyor, ama sezdirmeye utanıyor. Kocasını şiddetle seven bir kadın niçin mutlu olmasın?

ALİ TEVFİK BEY: Bir taraflı muhabbetlerden çoğunlukla felaketler doğar. Oğlan onu sevmedikten sonra geçim olur mu?

MEBRURE HANIM: Oğlan kızın yüzünden hoşlanmasa (bile), parasını sevmemesi mümkün müdür? Oğlumu ben kandırırım; işin o yanını siz bana bırakın...

KOMŞU HANIM: İki olgun kadın, bir toy çocuğu kandıramaz mıyız? Mebrure Hanım haklıdır. Bu büyük serveti ayağınızla tepmeyiniz beyefendi...

MEBRURE HANIM: Bu evlilikten kızın mutlu olamayacağı endişesi de asla doğru değildir. Ben şimdiye kadar Memduha'yı öz evlat gibi nasıl bağrıma bastımsa, bundan sonra da ona anasının öldüğünü hiç belli etmem. Kızcağız buradaki kadar hiçbir yerde memnun ve mutlu olamaz...

ALİ TEVFİK BEY: Kızın aptallığını ne yapalım?

MEBRURE HANIM: *(Telaşla)* Daha iyi ya... Daha iyi ya... Kurnaz bir gelin baş belasıdır. Bu kızın alıklığı, sizi ölünceye kadar vasilik konumunda bıraktıracak bir erdemdir.

ALİ TEVFİK BEY: Sonunu pek iyi tahmin edemediğim bir komedi kanavası kurmuşsunuz. Beni de kişileriniz arasına sokuyorsunuz.

KOMŞU HANIM: Beyefendi, inat etmeyiniz. Komedi değil, önemli, mutlu bir evlenme... Size yorucu hiçbir görev yüklemiyoruz. Siz işi bize bırakınız. Ve sonunda ereceğiniz büyük memnunluktan hiç şüphe etmeyiniz.

MEBRURE HANIM: *(Ali Tevfik Bey'in düşünceli bir sessizliğe gömüldüğü sırada hizmetçiyi çağırır. Kapıdan görünen Reyhan'a)* Kızım, Ali Süreyya'yı buraya gönder. Biraz görüşeceğiz...

Reyhan aldığı emri yerine getirmek için çekilip gitmez, durur.

MEBRURE HANIM: Ne bekliyorsun? Gitsene...

REYHAN: *(Elini ağzına götürerek)* Gizli bir söyleyeceğim var da...

MEBRURE HANIM: Nedir?

REYHAN: *(Hep eli ağzında)* Memduha kapı arkasında vakit vakit sizi dinliyor...

MEBRURE HANIM: Yaaaa?!

KOMŞU HANIM: Bu kız bizim sandığımız kadar alık değilmiş.

MEBRURE HANIM: Dinlese de çabuk kavrayıştan yoksun bir mankafadır, bir şey anlayamaz ki... Hem de ağır işitir.

ALİ TEVFİK BEY: Gelinini iyi övüyorsun doğrusu...

MEBRURE HANIM: *(Reyhan'a)* Hâlâ orada mı?

REYHAN: Orada idi, ama beni görünce hareketini belli etmemek için savuşur gibi yaptı.

MEBRURE HANIM: *(Dışarıya seslenir)* Kim var orada?

MEMDUHA: *(Zayıf, korkak bir sesle dışardan)* Benim efendim...

MEBRURE HANIM: Gir içeriye...

Memduha salon kapısından görünür.

MEBRURE HANIM: Ne yapıyordun kapı arkasında?

MEMDUHA: *(Elinde getirdiği bereyi göstererek)* Örgüyü bitirdim de...

MEBRURE HANIM: Niçin içeriye girmiyordun?

MEMDUHA: Lakırdınız bitsin diye bekliyordum efendim.

MEBRURE HANIM: Ah benim terbiyeli kızım... Ver bakayım şu bereyi bana... *(Bereyi elinde evirip çevirerek)* Pek güzel olmuş. Oğlumun baş ölçüsünü aldın mıydı?

MEMDUHA: Hayır.

MEBRURE HANIM: Ya ölçüyü nasıl tuttun?

MEMDUHA: Süreyya Bey'in bir kasketini buldum. Berenin ağzını ona uydurarak ördüm.

Ali Tevfik Bey, komşu hanım, Mebrure Hanım, kızın bu umulmadık zekiliğine şaşırır gibi dudak büküp baş sallayarak birbirine bakışırlar.

MEBRURE HANIM: *(Kızın kıyafet değiştirmemiş olduğuna dikkat ederek)* Yavrum, hâlâ yine o eski alan taran kılıktasın. Biz seni çağıracaktık da gelecektin. Unuttun galiba... Hadi git, üstünü değiştir, süslen. Çağrılınca gel... Reyhan sen de birlikte git, kızımın tuvaletine yardım et. Küçük beye söyle, çabuk gelsin.

Memduha ile Reyhan çıkarlar.

Altıncı Sahne

ÖNCEKİLER, ALİ SÜREYYA

ALİ TEVFİK BEY: Komşu hanımın deminden söylediği doğru. Bu kız senin sandığın kadar alık değil. Olanı biteni anlamak merakı ile yüreği yanıyor. Kapı arkasından bizi dinlemek için, bereyi bahane etti.

MEBRURE HANIM: Hiç sanmam. Biraz önce söyleneni unuttu. Bere ile birlikte aşağıya indi. Birdenbire salona girmeye sıkıldı. Kapı arkasında kararsız kaldı. Gerçek bundan ibaret...

Ali Süreyya pijama ile içeriye girer. Dalgın, yorgun bir tavırla içerdekileri birer birer selamladıktan sonra bir koltuğa oturur.

MEBRURE HANIM: Oğlum, nedir bu solgunluğun. Hasta mısın?

ALİ SÜREYYA: *(Ağır bir konuşmayla)* Vallahi anne, ne olduğumu ben de bilmiyorum.

KOMŞU HANIM: Sebepsiz böyle sararıp solma olur mu? Mutlaka bize söylemediğin bir derdin var!

ALİ SÜREYYA: Ne derdim olacak hanım teyze? Hayattan bezginlik işte bu...

KOMŞU HANIM: Sen yaşta bir gencin ağzına yaraşır bir söz mü bu?

ALİ SÜREYYA: Şimdiki gençlik, geçen çağların yaşlılarından daha yaşlı ve görmüş geçirmiştir.

ALİ TEVFİK BEY: *(Alaylı küçük bir gülümseme ile)* Oğlum, demek ki sen benden daha yaşlısın?

ALİ SÜREYYA: Bey babacığım, bazı konularda, ben size haddim olmayarak babaca öğütler verebilirim.

ALİ TEVFİK BEY: *(Gülerek)* Ben de senin elini öperek duanı almaya çalışırım.

KOMŞU HANIM: Dünya tersine döndü diye, işte buna derler.

ALİ TEVFİK BEY: *(Ciddi)* Oğum, senin öğütlerini dinlemezden önce, ben sana bir öğüt vereyim: İşine gitme saatin geçiyor, sen hâlâ burada gecelikle oturuyorsun.

ALİ SÜREYYA: Giyiniyordum. Çağırdınız da geldim. *(Ayağa kalkarak)* Gideyim...

MEBRURE HANIM: Yok... Otur... Önemli bir konu üzerine konuşmak için seni buraya çağırdık.

ALİ SÜREYYA: Önemli bir konu...

MEBRURE HANIM: Evet.

Ali Süreyya oturur.

MEBRURE HANIM: *(Söze başlamak, konuya girmek için kocası ile komşusunun yüzlerine baktıktan sonra)* Sendeki can sıkıntısının sebebini sen söylemiyorsan da biz anlamıyor değiliz. Her yaşa dadanmış meraklar ve onların ilaçları vardır. Sen bugün yirmi beşini sürüyorsun. İki cinste de bu yaş, gönüllerin bunalımlı zamanıdır. Tam evlenme çağındasın.

ALİ SÜREYYA: *(Olumsuz bir baş çevirişle)* Şimdilik hiç bu fikirde değilim.

MEBRURE HANIM: Sen bu fikirde değilsen, biz babanla bu istekteyiz. Ölmeden mutluluğunu görmek istiyoruz.

Ali Tevfik Bey elindeki tesbihin tanelerini çevirerek anlamlı bir susuşla bu konuşmayı dinler.

KOMŞU HANIM: Anaya babaya Allah daha çok zaman ömür versin. Süreyya Bey de kendisine bir eş bulmak ister, ama işte gençlik hali bu, size nazlanıyor.

MEBRURE HANIM: Nazla niyazla geçirecek vaktimiz yok. Süreyya'nın evlenmesi bu dakikada son derece gerekli bir hal almıştır. Çok acele etmek zorundayız.

ALİ SÜREYYA: *(Şaşkın şaşkın annesinin yüzüne bakarak)* Bu gereklilik, bu acele, bu evlenme zorunluluğu nereden geliyor, anlayamıyorum. Niçin hemen evlendiriliveriyorum?

MEBRURE HANIM: Çünkü sana eş olacak kumru, yuvada hazır. Boş yere kararsızlıklarla vakit geçirirsen bu devlet(1) kuşunun pırrrrradak aile kafesinden uçup gidivermesi tehlikesi var.

ALİ SÜREYYA: *(İşi şakaya boğmaya uğraşarak)* Beni kanatlı bir yaratıkla mı evlendireceksiniz?

MEBRURE HANIM: Evet, yarı melek bir kızcağızla... Memduha'yı ben niçin büyüttüm?

ALİ SÜREYYA: *(Tepeden tırnağa bütün vücudu ile bir titreme geçirerek)* Anneciğim, sana çok yalvarırım...

MEBRURE HANIM: Niçin yavrum?

ALİ SÜREYYA: Bu adı bir daha bana eş olmak makamında söylememen için...

MEBRURE HANIM: Aaaa, birdenbire çok sinirlendin. Bu masum ad sana neden bu kadar dokunuyor?

---

(1) Talih.

ALİ SÜREYYA: *(Heyecanla)* Memduha masumdur. Belki gereğinden fazla masumdur.

Yürek çarpıntısından sesine tıkanıklık gelmiş gibi susar, sözünü tamamlayamaz.

MEBRURE HANIM: *(Biraz şaşırarak)* Bu masumluğu evlenmek için engel mi sayıyorsun?

ALİ SÜREYYA: Memduha'nın fazla saflığı bence büyük kusurdur. Evlenecek olsam benimle yumruk yumruğa fikir çarpışmalarına gücü yetecek bir kadın almak isterim.

KOMŞU HANIM: Bu da çok tuhaf bir zamane fikri! Demek boksör bir hanımla evleneceksiniz?

ALİ SÜREYYA: Evet hanım teyze. Şimdiki hayatta, her insan karşısındakileri yenmeye çalışan birer boksör durumundadır.

MEBRURE HANIM: Oğlum, bu zamanda para gücü her şeye üstündür. Yumrukçular birkaç para kazanmak için halk önünde vuruşurlar. Memduha'nın evlenmeye engel saydığın saflığından çok serveti var.

ALİ SÜREYYA: Anne servetle değil, kalbe uygun gelen kimse ile evlenilir.

MEBRURE HANIM: Yeni düşüncelerin bayraktarı gibi görünmeye uğraşıyorsun, ama düşüncelerinle çok gerisin. Gönül işleri geçmiş zamanın birer oyuncağı hükmünde kaldı. Bu zamanda parasız hiçbir şey olmuyor. "Oğlunuzun aylığı kaç liradır?" diye sordukları zaman, karşılık vermeye utanıyorum. Arzuna göre yaratılmış bir kadın bulabilirsin. Ama şüphesiz ki, bu fikir boksörü hanım senden daha züğürt olacaktır. Onda yok, sende yok, ne ile geçineceksiniz. Doğacak çocuklarınızı nasıl yetiştireceksiniz?

ALİ SÜREYYA: Anne, yığılı bir servet, tükenmeye mahkûmdur; ama güçlü bir istek ve kararlılıkla, her engel yenilebilir. Ben çalışacağım, karım çalışacak... Kazancımızı akşam yuvamıza getireceğiz. Civcivlerimizi besleyeceğiz. İki kafa, dört

kol... İşte yaşamak için kullanacağımız araçlar... *(Kollarını havaya kaldırıp indirir.)*

MEBRURE HANIM: Ah yavrum, çok basit düşüncelerle oyalanarak kendini aldatıyorsun. İki kol, bir kafa... ve çalışmak iyi niyeti, hemen herkeste vardır. Ve bu isteğin tersine dünyadaki insanların onda sekizi aç... İstediğine uygun bu evliliğinle sen de açlar yığınına katılacaksın. Taşıyorum artık, susamayacağım. Komşu hanım yabancımız değil. Memduha şimdiden bizim nimet sahibimiz, besleyenimizdir. Kendi gelirimiz bugün bizi geçindirmiyor. Anlıyor musun? Daha anlatayım mı?

Ali Tevfik Bey, karısını bu tehlikeli konuşmada, gizli şeyleri ortaya dökmekte ileriye vardırmamak için bulunduğu yerde birbiri arkasından birkaç defa öksürür.

ALİ SÜREYYA: *(Sinirli bir tavırla)* Ailenin bu nimet sahibi kıza olan şükran borcunu benim kendisiyle evlenmemle mi ödeyeceksiniz?

MEBRURE HANIM: *(Ateşli)* Ne sandın ya? Bizi geçindirmek için, baban bu vasilikten aile çıkarına kırpıntı yaparken, böylece karşılık olsun diye ben karar vermiştim. Yoksa yediğim her lokma boğazımızda kalırdı. Bunun için, sen bu kızı almak zorundasın. Almazsan yalnız nankörlük etmiş olmaz, büyük bir cinayet de işlemiş olursun.

ALİ SÜREYYA: *(Gözlerini açıp anasına doğru bakarak)* Of anne, ben mi yanlış anlıyorum, sen mi söylediğini bilmiyorsun? Bu evlenmeyi reddetmekle neden büyük cinayet işlemiş oluyorum?

MEBRURE HANIM: Çünkü bu yavrucak seni amansız bir ateşle seviyor. Zaten zayıf mizaç... İçlenir de bir hal olursa, hiç pişmanlık duymaz mısın?

ALİ SÜREYYA: *(Burnundan soluyarak)* Aman Allahım...

MEBRURE HANIM: İkinci tehlikeyi de düşünelim. Bu büyük kısmeti elimizden kapmak için çevremizde kurulmuş tuzaklar bulunmaması da mümkün değildir.

ALİ SÜREYYA: *(Hırçın bir ifade ile)* Ah keşke kapsalar...

MEBRURE HANIM: Akılsız çocuk, onunla birlikte nelerin de kapılacağını düşün... Bankada önemli miktarda para, altı katlı apartmanlar, mağazalar, koca yağhane...

ALİ SÜREYYA: Sayma, elverir... Koca yağhane dedikçe gönlüm bulanıyor.

Ali Süreyya ağlar gibi iki avucu ile yüzünü kapar.

MEBRURE HANIM: *(Tatlı bir şefkat tavrı ile yanına yaklaştığı oğlunun yüzünü okşayarak)* Şımarık çocuklar gibi densizlik etme. Ciddi bir hayatın başladığı bir çağdasın. Gönül evlenmesi vardır; servet, ticaret evlenmeleri vardır. Her evlenen bir karı ile oturulmaz ya... Sen bu kızı bir kere al; bu kesinlikle gereklidir; sonra gönül eğlendirecek şeylere başvurmaktan seni alıkoyacak bir kimse var mı? Zavallıcık aptalın hiçbir şeyden haberi olmaz. *(Oğlunun alnını öpüp şakaklarını okşayarak)* Kanun iki kere evlenmeyi yasaklıyorsa da, metres alanlara ceza vermiyor ya...

ALİ TEVFİK BEY – *(Sinirli sinirli haykırarak)* Hanım... Hanım... Öğütlerinde pek ileriye varıyorsun. Bana şiddetle yasak ettiğin bir zevkte, oğluna neden bu kadar uygun bulunuyorsun?

MEBRURE HANIM: *(Kocasına dönerek)* Zevk mi? Kelimeyi kullanırken hâlâ ağzının suları akıyor. Bunu sana niçin mi yasak etmiştim? Çünkü sen sevdiğin karılara para yedirecektin. Biz oğlumuza alacağımız kızın parasını yiyeceğiz. Bu müsaademi işte bu çaresizlikten oluyor.

ALİ TEVFİK BEY: Ha şöyle. Maksadını açıkça söyle. Hiçbir kimse elini göğsüne bastırarak bu kadınca felsefedeki insanlığı onaylayamaz doğrusu. Oğlu-

muza karısının geliriyle metresini besletmek... Bu analık şefkatine hiç diyeceğim yok.

ALİ SÜREYYA: Anneciğim, ben bu kızla evlenmezsem asla cinayet işlemiş olmam. Ancak onu beni teşvik ettiğin gizli şartlarla alırsam o zaman cani sayılırım.

MEBRURE HANIM: İş olumsuz yürüyecek olursa, boşuna geçirdiğimiz şu dakikaların önemini sonra anlayacağız. Açıkça konuşalım.

ALİ TEVFİK BEY: Karısının servetini oğlumuzun metreslerine yedirteceğiz. Cüretin bundan daha açıkçası olur mu?

MEBRURE HANIM: Oğlumuzu bu kızı almaya kandırmak için bu çareye başvurmak zorundayız. Böylece hem Süreyya'yı bolluğa kavuşturmuş, hem de zavallı Memduha'yı memnun etmiş oluruz.

ALİ TEVFİK BEY: *(Yerinden kalkarak)* Kocasından göreceği bu ikiyüzlülük, bu hainlikle Memduha nasıl mutlu olabilir? Hanım, benim buna hiç aklım ermiyor.

MEBRURE HANIM: Bu zavallı kızı kim alsa parasını yiyip kendisini posa gibi sokağa atacaktır.

ALİ TEVFİK BEY: Biz parasını yedikten sonra kendisini pamuğa sarıp rafa koyacağız galiba!

MEBRURE HANIM: Hiçbir aile yanında bizdeki kadar iyi davranış göremez.

ALİ TEVFİK BEY: Kocasının üzerine edeceği, kararlaştırılmış ihanet dışında...

MEBRURE HANIM: *(Yine oğlunun yüzünü okşayıp öperek)* Sana eş olmak için bu kızın adını ilk ağzıma alışımda bir korku titremesi geçirdin, ama bu düşünceye kendini alıştırmalısın. Başka çare yok...

ALİ SÜREYYA: *(İnatla)* Asla anne! Asla!

MEBRURE HANIM: *(Zile basıp hizmetçiyi çağırır. Salon kapısından görünen Reyhan'a)* Haydi git, Memduha Hanım'a söyle, oğlum için ördüğü bereyi alsın da buraya gelsin.

Reyhan çekilir.

Yedinci Sahne

ÖNCEKİLER, MEMDUHA

Memduha pek garip bir tuvalet ve elinde bere ile salona girer. Suratı, üzerine bir karnaval maskesi geçirilmiş gibi çok koyu boyalara bulanmış; tepesinde uçları eşek kulakları gibi havaya dikilmiş enli al kordeladan bir fiyong; kulaklarında omuzlarını döven salkım küpeler; gerdanında iri taneli yeşil boncuklar; arkasında vücuduna hiç uymamış yanardöner kumaştan kısacık bir rob; bacaklarında mor çoraplar; ayaklarında sırmalı kırmızı terlikler...

ALİ SÜREYYA: *(Kızı bu kıyafette görünce umacıya rastlamış gibi bulunduğu yerden biraz geri geri çekilerek)* Aman Allahım! Bu ne?

MEMDUHA: *(Süreyya'nın korkulu davranışından o da ürkmüş gibi hemen dışarı çıkar)*

KOMŞU HANIM: Biz bu kıza süslen dedikse, böyle maskara ol demedik ki...

MEBRURE HANIM: Zavallıya bu azizliği yapan Reyhan'dır. Bu hizmetçi kızın da oğlumda gönlü var. Memduha'yı gülünç bir duruma düşürmek için kıskançlığından ona bu oyunu oynadı.

REYHAN: *(Bu sırada salon kapısından görünerek)* Efendim, komşu hanımı evinden çağırıyorlar; misafir gelmiş.

KOMŞU HANIM: Nasıl misafir?

REYHAN: Bir kadın...

KOMŞU HANIM: *(Mebrure Hanım'a eğilerek)* Düztaban Ayşe olmalı. Gidip bakayım.

ALİ SÜREYYA: *(Bir uğursuzluk sezmiş gibi)* Bu uğursuz kadın da kim?

Komşu hanım cevap vermeden salondan çıkar.

MEBRURE HANIM: *(Oğluna yaklaşarak)* Süreyya, yavrum, analık ruhumun bütün heyecanı ile sana yalvarıyorum. Bu kadar soğuk durma. Zavallının yüzüne biraz gülüver. Bu sertliğinle ondan çok bana ediyor, yüreğime hançerler saplıyorsun.

ALİ SÜREYYA: Elimde değil, bu emirlerini yerine getiremeyeceğim. Daha fazla üstüme varırsan beni bayıltırsın.

MEBRURE HANIM: *(İnatçı bir sesle)* Ayılmak bayılmak değil, kıyametler kopsa, sen bu kızı alacaksın.

ALİ SÜREYYA: Gönlüm bana bütün şiddetiyle isyan ederken, ben senin emrine nasıl uyabilirim?

MEBRURE HANIM: Ben senin gönlünün, keyfinin olur demesini beklemiyorum. Bu iş olmuş bitmiştir. Başka lakırdı istemem.

ALİ SÜREYYA: Anne beni zorla söz dinlemez ediyorsun. Bu kızı sevmiyorum. Sevemem... İmkânı yok...

MEBRURE HANIM: Bu dünyada herkes karısını severek almaz. En çok evlenmeler bir gereklilik üzerine olur. Kaç defa söyleyeyim? Sen bu kızı al, sonra da gönlünün seveceği bir kadına rastlayınca, onunla eğlen. Bu kızın parası sana birkaç kadın sevdirmeye elverişlidir.

ALİ TEVFİK BEY: Hanım, oğlunu bu ahlaksızlığa iten ana bilmem ki dünyada senden başka bir tane daha var mıdır?

MEBRURE HANIM: Ben erkeklerin huylarını erkeklerin kendilerinden daha iyi bilirim. Bu önemli dersleri de senden aldım. Evlenen her erkeğin bütün ömrünce o bir tek kadınla oturduğunu bana ispat edebilir misin? Oğlum da evlendikten sonra şüphesiz bir ihanette bulunacaktır. Benim kışkırtmama, itelememe gerek yoktur. Bu iş nasıl olsa olacağına göre, niçin böyle birtakım boş düşüncelerle bu tunus gediğini[1] elimizden kaçıralım?

---

(1) Parası için evlenilen zengin kız ya da kadın.

ALİ TEVFİK BEY: Güzel bir hüküm doğrusu... Senin bu söylediklerin eğer bir gelenek halini almışsa, bu söylediklerin bir gerçeğe dayanıyorsa, şu halde dünyada hiçbir kadın kocasına güvenemez.
MEBRURE HANIM: Güvenmemelidir. Eğer güvenenler varsa kendi kendilerini aldatmaktan başka bir şey yapmadıklarını bilmelidirler...

Hizmetçiyi çağırır.

Sekizinci Sahne

ÖNCEKİLER, REYHAN, SONRA MEMDUHA

Reyhan içeri girer.

MEBRURE HANIM: Memduha nereye savuştu?
REYHAN: Telefon başında...
MEBRURE HANIM: Kiminle konuşuyor?
REYHAN: Her zaman konuştuğu kimse ile...
MEBRURE HANIM: Kim bu her zaman konuştuğu?
REYHAN: Bilmiyorum.
MEBRURE HANIM: Kim olduğunu merak etmedin mi?
REYHAN: Ettim... ama telefonu açarken numarayı pek yavaş söylediğinden(1) anlamak mümkün olmadı. Kim olduğunu kendisinden sorabilirsiniz...
MEBRURE HANIM: Çağır bana onu... Bereyi yanında getirsin.

Reyhan çıkar. Biraz sonra Memduha içeri girer. Elinde bere ile, salonun bir köşesinde durur.

MEBRURE HANIM: Memduha kızım, getir bereyi, oğlumun başına giydir.

---

(1) O dönemde telefon ederken önce santral memuruna numara söylenir; memur da o numarayı bağlardı.

ALİ SÜREYYA: *(Kaçacak gibi bir durum takınır)* Zahmet etmesin.

MEBRURE HANIM: *(Dövecek gibi oğlunu iki omuzundan şiddetle sarsarak Memduha'ya)* Haydi... giydir bakayım... giydir, giydir. Bakalım nasıl gelecek? *(Yerinden kımıldamaması için fes kalıplar gibi oğlunun omuzlarından bastırır.)*

Memduha, tuhaf bir tavırla, çarpık bir şekilde bereyi Ali Süreyya'nın başına geçirir.

MEBRURE HANIM: Oh, eline sağlık kızım. Tıpatıp uydu; iyi geldi. Pek yaraştı.

Memduha eğilir. Baygın baygın Süreyya'nın gözlerinin içine bakar.

ALİ SÜREYYA: *(Kesik sesle)* Rica ederim Memduha, gözlerini gözbebeklerimin içine dikme öyle... Fena oluyorum.

MEMDUHA: Beni çok sevdiğin için mi fena oluyorsun?

ALİ SÜREYYA: *(Artan bir öfke ile)* Ama hâlâ gözlerini gözlerime saplamaktan vazgeçmiyorsun.

MEMDUHA: Ne yapayım efendim? Bana böyle yapmamı söylediler.

ALİ SÜREYYA: Bana işkence etmek için mi öğütler alıyorsun?

MEMDUHA: Benim her yaptığım sana işkence geliyor. Beni sevmediğini biliyorum ama ne yapayım?

ALİ SÜREYYA: Ne mi yapacaksın? Sen de beni sevmezsin, olur biter.

MEMDUHA: İnan ki ben de seni sevmiyorum. Beni sevmeyeni niçin seveyim? Ama annen seni sevdirmek için, beni zorlayıp duruyor.

ALİ SÜREYYA: Zorla güzellik olur mu?

MEMDUHA: Olmaz... olmuyor... çünkü...

MEBRURE HANIM: *(Yerinden fırlayıp kızın karşısında durarak)* Eee! Çünkü... alt tarafı?

MEMDUHA: Çünkü ben de başka bir genci seviyorum.

ALİ SÜREYYA: Kutlu olsun.

MEBRURE HANIM: Gözü kapalı büyüttüğümü sandığım kızın ağzından neler işitiyorum...

MEMDUHA: Gözü kapalı büyütmek ne demektir. Kedi yavrularının bile yedi günde gözleri açılır.

MEBRURE HANIM: Maşallah, çok şey biliyorsun ama kızı sevdiğine değil, evlenince mutlu olacağını tahmin ettikleri uygun bir kimseye verirler. Sen henüz bizim vasiliğimiz altındasın. Gönlünün sevdiği gençle sevişmeye izinli değilsin.

MEMDUHA: *(Diklenerek)* Siz benim malımın vasisisiniz; kalbimin değil...

ALİ TEVFİK BEY: Aptal sandığımız kızın sözlerine bakınız.

MEBRURE HANIM: Seni seviyorum diyen gencin aşkına inanıyor musun?

MEMDUHA: Niçin inanmayayım?

MEBRURE HANIM: A zavallı, sana öyle diyen, senin yüzünü değil, paralarını seviyordur.

MEMDUHA: *(Gülümseyerek)* Siz benim paralarımdan başka neyimi seviyorsunuz ki? Beni seven delikanlı, bana aşkından söz ediyor. Süreyya Bey ise beni sevmediğini açıkça söylüyor. Bu ikisinden hangisiyle mutlu olabileceğimi artık siz düşününüz.

MEBRURE HANIM: *(Parlayarak)* İkiniz de halt etmişsiniz. Ben sizi birbirinize verdim. Bu işi artık Tanrı bile bozamaz.

REYHAN: *(Salon kapısından gözükerek)* Genç bir adam geldi, sizinle görüşmek istiyor.

MEBRURE HANIM: Kimmiş o? Adı ne?

REYHAN: Mesut Galip, dedi.

MEBRURE HANIM: Bu da kim?

MEMDUHA: Seviştiğim çocuk...

MEBRURE HANIM: *(Gözlerini açar, yumruklarını sıka sıka yerinden kalkıp oturarak)* Seviştiğiniz çocuk mu? Bu ne utanmazlık? Hiç sıkılmadan söylediğin şu kepaze sözlere bak! Seviştiğin çocuk... Bu küstah genç, ne cüretle benim evimde boy gösterip suçlu sevdasını ilan edebiliyor?

MEMDUHA: Ona kabahat bulmayınız. Bana darılınız. Çünkü telefonla şimdi kendisini ben çağırdım.

MEBRURE HANIM: Bu ne yüzsüzlük? Bizden sıkılmadan âşığını buraya nasıl çağırabiliyorsun?

MEMDUHA: Başka yere çağırmak mümkün olmadığı için... Ne yapayım. Ortada çözümlenecek çok önemli bir sorun var. Süreyya beni sevmiyor. Ben de ondan hoşlanmıyorum. Gönüllerimize rağmen, siz ikimizi birbirimize vermek istiyorsunuz.

MEBRURE HANIM: Oğlumu sevmiyordun da niçin böyle çok acayip bir tuvaletle onun karşısına çıktın? Kendini ona beğendirmek için değil mi?

MEMDUHA: Hayır... Alay etmek için...

ALİ SÜREYYA: Ya niçin annemin tavsiyesini bahane ederek deminden baygın baygın gözlerimin içine bakıyordun?

MEMDUHA: Eğlenmek için...

ALİ SÜREYYA: Tuhaf... Kapris...

MEMDUHA: Evet... Sandığınız kadar aptal bir kız olmadığımı ispat etmek gereği duyuyorum. Beni büsbütün budala bir yaratık sandıkça, istediğiniz gibi kaderimle oynamaya kalkıyorsunuz. İşte size açıkça söylüyorum: Oğlunuza varmayacağım. Başka birini seviyorum. Bütün ruhumla, servetimle onun olacağım. O da şu kapının arkasında bekliyor. İçeri girsin... açıkça, mertçe yüz yüze anlaşalım... Molyer'in(1) *Zor Nikâh*'ına benzeyen bu güldürüye bir son verelim.

ALİ SÜREYYA: Memduha haklı söylüyor. Bu kızın aptal olmadığına şu sözlerinden başka kanıt istemez.

MEBRURE HANIM: Hiç haklı söylemiyor. Aptallığını ispat ediyor. Vasiliğimiz gereği, ben ona karşı analık görevini üstüme almış bulunuyorum. Onu

---

(1) Fransız güldürü yazarı Moliére (1622-1673). Zor Nikâh, Ahmed Vefik Paşa'nın Moliére'in Le Mariage Force (Zorla Evlilik) adlı oyunundan, 1869'da uyarlayarak çevirdiği oyundur ve Kadın Erkekleşince'ninkine benzer bir konuyu işler.

gönlünün isteğine bırakıp da ne idüğü belirsiz bir delikanlının kolları arasına atamam. Onun uğrayacağı mutsuzluktan ömrümün sonuna kadar ben de azap çekerim.

ALİ TEVFİK BEY: Bu genç adam içeriye girsin. Nedir, neyin nesidir, ne düşüncededir, bir anlayalım.

MEBRURE HANIM: Girsin... benden gereken dersi alsın; sonra da defolsun gitsin...

ALİ TEVFİK BEY: Reyhan, git bu çocuğu içeriye getir...

Reyhan çıkar.

Dokuzuncu Sahne

ÖNCEKİLER, MESUT GALİP

Mesut Galip salona girince, içerdekileri terbiyeli bir tavırla selamlar.

MEBRURE HANIM: *(Bulunduğu yerde dalgalanarak tıkanır gibi tavırlar gösterdikten sonra, Mesut Galip'e dik dik bakarak)* Söze başlamazdan önce, hafakandan boğulacağım...

ALİ TEVFİK BEY: *(Karısına susmasını işaret ederek, delikanlıya)* Oğlum, şu anda birbirimize karşı tuhaf bir durumda bulunuyoruz.

MESUT GALİP: *(Terbiyeli bir tavırla)* Hayır beyefendi, durumda hiçbir tuhaflık yoktur. Yalnız haklılığa karşı yapılan boş inatlar vardır.

MEBRURE HANIM: *(Birden parlar gibi)* Neymiş haklılığa karşı yapılan inatlar?

MESUT GALİP: Ali Süreyya Bey oğlunuzla Memduha Hanım'ı, kendi istekleri olmadığı halde birbirleriyle evlenmeye zorlamak... Beri yanda da benim mutsuzluğuma sebep olmak.

MEBRURE HANIM: *(Şaşırmış gibi bir tavırla)* Tuhaf şey! Biz senin mutsuzluğuna neden sebep oluyormuşuz?

MESUT GALİP: Çünkü biz Memduha Hanım'la birbirimizin olmaya ant içtik.

MEBRURE HANIM: Evimizde neler oluyormuş da haberimiz yok. Baskı altındaki bu kızla nasıl seviştiniz de böyle antlara, yeminlere giriştiniz?

MESUT GALİP: Aşk engel tanımaz.

MEBRURE HANIM: Küstahlığın bu derecesine doğrusu artık dayanamayacağım. Hileden başka bir şey olmayan aşkına *(Memduha'yı işaret ederek)* bu zavallıyı inandırabilsen de, beni kandıramazsın. Seni bu cürete düşüren büyük hırs, bu sersem kızın servetinden başka, nesine bağlanabilir?

MESUT GALİP: *(Biraz daha fazla cüretle)* Bu soruyu önce kendinize sorup karşılığını verdikten sonra bana sorabilirsiniz.

MEBRURE HANIM: Bizim sana sorduğumuz sorulara alacağımız karşılıklara göre hareket etmek zorunda olmadığımızı bilmemen de küstahlık üzerine küstahlıktır. Bu çocuk henüz yasal olarak özgürlüğüne sahip değildir. Bugün tamamıyla bizim vasiliğimiz altında bulunuyor. Onun toy gönlünü çalmış olmakla hiçbir başarıya eremezsin. Babasından almış olduğumuz vasilik dolayısıyla onu mutlu olabileceği biriyle evlendirmek, bizim için din görevi derecesinde kutsal bir borçtur. Kızımızı rasgele karşımıza çıkan bir adama veremeyiz. *(Yerinden kalkar. Memduha'nın yapmacık bir sevecenlikle yüzünü okşayarak)* Yavrum, anan öldü. Onun yerine küçük yaşından beri ben sana analık ettim. Böyle yalancı âşıkların kalp sözlerine kanıp da dile gelme, bizi de boş yere üzüntülere düşürme... Ona gerekli ret cevabını ver. Çıksın gitsin... Bir daha da senin peşinde dolaşmasın...

MEMDUHA: *(İnatçı bir tavırla)* Hayır... Ben Mesut Galip'ten başka biriyle mutlu olamam. Sizin vasili-

ğiniz benim malım üzerinedir. Gönlüme hükmedemezsiniz.

MEBRURE HANIM: *(Heyecandan titreyen elleriyle kızın saçlarını okşaya okşaya yüzüne öpüçükler kondurarak)* Süreyya'ya karşı gösterdiğin ilgisizliklerle onu kendinden soğutmaya uğraştın... O da kızgınlıkla sana karşı ilgisiz kalma durumuna düştü. Yoksa gönlünün en derin içtenliği ile seni sevdiğine emin ol... Sözüme inan...

ALİ SÜREYYA: *(Büyük bir şaşkınlıkla)* Allah, Allah... Anne, çok cesur bir mantığın var... Yalnız Memduha'yı inandırmak değil, beni bile gönlüme rağmen şüpheye düşürmek tuhaflıkları ile şaşalatıyorsun.

MEBRURE HANIM: Sus... Ben senin huyunu bilmez miyim? Kafan başka türlü düşünür, dilin başka türlü söyler... Memduha'nın nasıl vasisi isek, öz analık hakkı ile senin üzerinde de vasiliğim vardır. Böyle çocukça budalalıklara kalkıştığın zaman seni susturmak, durumunu düzeltmek için, senin adına söz söyleme yetkim de var, görevim de...

ALİ TEVFİK BEY: Dünyanın yönetimi kadınların eline geçerse, her şey düzelecek. Çok inatçı bir politikaları var... İş çıkarlarına dayanınca açıklığa, açık seçik bilinene karşı bile yumruk sallamaktan çekinmiyorlar.

MESUT GALİP: İşte doğruyu siz söylüyorsunuz beybaba...

MEBRURE HANIM: Doğruyu o söylemiyor, ben söylüyorum. Erkek yönetimi dünyayı ne duruma getirdi, işte görüyorsunuz. Görüyorsunuz... Ben olmasaydım, bu baba oğulun elinde, bu evin çoktan üstü altına dönerdi. Oğlum Mesut Galip Bey, bak sana sakinlikle söylüyorum: Sen bu sevdadan vazgeç... Akıllı uslu buradan çekil git... Ben öyle sizin gibi küçük kafalıların inatları önünde silah bırakanlardan değilim...

MESUT GALİP: *(Dikleşerek)* Ben de her silahtan ürken soydan olmadığımı söylemek zorundayım...

MEBRURE HANIM: Demek güzellikle buradan çekilip gitmeyeceksin?

MESUT GALİP: Hayır... Davamın haklılığına vicdanlarınızdan adalet bekliyorum. Gereken sonucu almadan buradan çıkmayacağım.

MEBRURE HANIM: Hiçbir memlekette özel vicdan hükümleriyle büyük işler döndürülmez... Kendiliğinden çıkmayacaksan şimdi seni polisle çıkartırım.

MESUT GALİP: Vasiliğinizin hesabına bakıldığı gün polisi ben çağıracağım...

ALİ TEVFİK BEY: İşte kadınlık hırsının kaprisiyle başlayan maceranın verdiği sonuç...

Perde

İKİNCİ PERDE

Birinci Sahne

Perde açılınca boş salon görünür. İçeriye önce komşu hanım, sonra Düztaban Ayşe, sonra Reyhan girerler.

KOMŞU HANIM: *(Çevresine bakınarak)* Burada kimse yok... Uyuyorlar mı?

REYHAN: Daha odalarından çıkmadılar.

KOMŞU HANIM: Pek mi erken geldik?

REYHAN: Hayır, o kadar erken değil...

KOMŞU HANIM: Ya niçin ortada kimse yok?

REYHAN: Komşu hanımcığım, bu evin halini hiç sormayınız. Bu gece ana, baba, oğul, ortalık ağarıncaya kadar birbirlerini yediler. Biliyorsunuz ya, hep o konu...

KOMŞU HANIM: *(Düztaban Ayşe'ye)* Kadınım, işitiyor musun, Mebrure Hanım sinirleniyor. Hele bu macera ile üzerine büsbütün başka bir hal geldi. Gördüklerini, işittiklerini hep birdenbire açıverme... Hanıma sindire sindire söyle... İyilik yapalım derken büyük bir kötülüğe sebep olmayalım...

AYŞE: Merak etme... Ben insana lakırdıyı, dayanma gücünü tarta tarta söylerim. Ben bu dertlerin hekimi oldum. Gönül sırlarını anlamak için beni kocalarının peşinden koşturan hanımlara, kocalarının doğruluktan şaştıklarını haber verdiğim zaman bayılanlar, ayılanlar oldu. İngilizler bu işe zekilik hizmeti diyorlarmış. Bu işle uğraşalı, benim aklım da törpülene törpülene inceldi...

Dışardan zil çalar.

REYHAN: *(Kulak vererek)* Hanım çağırıyor... *(Salondan çıkar.)*

İkinci Sahne

REYHAN DIŞINDA, ÖNCEKİLER

KOMŞU HANIM: Ayşe Hanım, seninle biraz ciddi konuşmak isterim.

AYŞE: *(Tuhaf bir pozla)* Şimdiye kadar alay mı ediyorduk ki?

KOMŞU HANIM: Görüyorsun ki bu ailenin başında büyük bir dert yanıyor. Ana, baba, oğul hepsi rahatsız... Bu zavallılara insanca bir duygu ile yardım etmek gerektir...

AYŞE: *(Gücenik bir tavırla)* Bu da ne demek? İnsanlık dışı bir harekette bulunduğumu ya da bulunacağımı mı sanıyorsunuz?

KOMŞU HANIM: Gücenme, karanlık bir nokta bırakmamak için bir iki şey söyleyeceğim...

AYŞE: Dinliyorum.

KOMŞU HANIM: Büyük bir kazanç umudu insanın zihnini şaşırtabilir...

AYŞE: Eee... sonra efendim?

KOMŞU HANIM: Bilirsin ya, Memduha burada şimdi sıkı bir göz hapsinde, tıpkı bir mahkûm gibi yaşatılıyor...

AYŞE: Biliyorum.

KOMŞU HANIM: Davayı kazanırlarsa öbür taraf zengin olacak... Mesut Galip büyük bir para sözü vererek senin zihnini çelebilir... Belki bunları bırakıp ötekilere dönersin...

AYŞE: *(Büyük bir tiksinti tavrı ile)* Tanrı korusun, ben Acem palası gibi iki yana ışıldayaydım, şimdi üzerime böyle küçük işleri almaya tenezzül etmeyecek kadar zengin olurdum. Neyse hanım, ben bu türlü hakaretlere alışığım...

Salon kapısı açılır. Başında çatkı ile Mebrure Hanım içeriye girer.

Üçüncü Sahne

ÖNCEKİLER, MEBRURE HANIM

MEBRURE HANIM: *(Yorgun, sinirli bir tavırla casus kadına bakarak)* Yanılmıyorsam işbilirliği bize çok övülen Ayşe Hanım'sınız?.

AYŞE: *(Alçakgönüllü bir gülümseme ile)* Evet hanımefendiciğim!

MEBRURE HANIM: İyi haberler getirdiniz inşallah?

AYŞE: Doğru haberler getirdim, ama iyi olup olmadığını söylemeye pek cesaret edemeyeceğim.

Mebrure Hanım'a bir süzgünlük gelir.

AYŞE: *(Devam eder)* Meraklanmayınız hanımefendi... Her şeyin çaresi bulunur. İşin başı sağlıktır. Bir haftadır her işimi bıraktım, Süreyya Bey'in arkasından geziyorum...

MEBRURE HANIM: Elde edebildiğiniz bilgi nedir?

AYŞE: İşitilmedik, görülmedik, değişik bir macera değil. Hayatın ilk şiddetli hastalıklarından, hemen her gencin başında tüten sevda illeti...

MEBRURE HANIM: Oğlum bir kadın mı seviyor?

AYŞE: Çıldırasıya...

MEBRURE HANIM: Tevekkeli değil, oğluma koskoca bir serveti ayağı ile sokağa teptirtecek; anaya, babaya karşı isyan ettirecek ateşte bir sevda! Sevgilisi, Süreyya'ya böyle her görevi, hemen hemen bütün insanlığı unutturmaya değer güzellikte bir kadın mı?

AYŞE: *(Dudak bükerek)* Çirkin diyemem, ama o kadar da ahım şahım bir âfet değil...

MEBRURE HANIM: Bu kız nenin nesi hanım?

AYŞE: Asıl babası hemen hiçbir şey bırakmadan ölmüş. Şimdi bir üvey babası var. Huysuz, tutucu bir emekli... Annesi bu adamın eline bakıyor. Kız, Şemseddin Oğulları Ticaretevi'nde kırk beş lira aylıklı bir daktilo... Bu değersiz hizmetinin tersine iddialı, burnu havada, pek edalı bir şey... İşle-

rinden kurtulur kurtulmaz ikisi hemen her gün buluşuyorlar...

MEBRURE HANIM: Süreyya binlerce liralık mirası olan bir kızcağızı bırakıp da böylesine mi gönül verdi?

AYŞE: Birbirlerine çok ateşliler. Birbirinin âdeta delisi divanesi olmuşlar... Kızı yaşlı, zengince bir adam istiyor, ama Nebahat bu kocayı istemiyor... Evde her gün bu istekle bu isteksizliğin davası sürülüyor.

KOMŞU HANIM: Tıpkı buradaki gibi...

MEBRURE HANIM: Gençlik sevgisi talaş alevine benzer; parlar söner. Şimdiki (ekonomik) bunalımın açlık kurbanlığına aday zavallılar... Gerçeği sonra anlayarak eyvah derler, ama iş işten geçmiş olur...

AYŞE: Geçen gün ikisini Saray Parkı'na kadar izledim. Kendimi onlara sezdirmeden, oturdukları kanepeye(1) yakın bir yere yerleştim. Kulak kesilerek en gizli fısıltılarını dinledim.

MEBRURE HANIM: *(Büyük bir merakla)* Böyle gizli, sıkı fıkı ne konuşuyorlar?

AYŞE: Birbirinden başkasının olmamak için, ölümle ant içtiler. Bilirsiniz ya eski masallardaki gibi: Ölüm var, ayrılık yok...

MEBRURE HANIM: *(Geyirtili bir hafakan geçirerek)* Ah oğlumun şeytanı uğursuz kız... Süreyya'yı da kendisiyle birlikte uçuruma sürükleyecek... Derece derece bir felaketin uğursuzluğu içine giriyoruz. Oğlumu bu âfetten kurtarmak için bana bir akıl öğretiniz hanımlar...

Acılı anneyi dinleyenler böyle bir akıl düşünüyorlarmış gibi bir süre susarlar.

KOMŞU HANIM: Kim bilir, gün doğmadan neler doğar... Allah büyüktür. Akılda olmadık şeylerle iş başkalaşıverir.

---

(1) Bank'a

MEBRURE HANIM: Ey ulu Tanrım bize sen acı!

AYŞE: Sevdalıların yürekleri dar. Gezmek, eğlenmek istiyorlar, ama paraları kıt. Geçenlerde Süreyya Bey altın saat ve kordonunu Emniyet Sandığı'na(1) koydu.

MEBRURE HANIM: Ah yezit kahpe... Oğlumu şimdiden soymaya başlamış.

AYŞE: Kız da fedakârlıkta sevgilisinden aşağı kalmamak için aynı sandığa rehin bıraktı.

MEBRURE HANIM: Bugünden satıp yemeye başlamışlar. Bu delilerin gelecekleri ne olacak?

AYŞE: Paraları aldıklarının ertesi günü, Galata lokantalarından piliç söğüşü, midye dolması, meyve, bir şişe neşe suyu(2) aldıktan sonra otomobille uzaklara gittiler...

MEBRURE HANIM: *(Dövünerek)* Allah korusun, bu sarhoş kıza ben nasıl gelinim diyeceğim? Uzaklara gittiler diyorsun... Bu uzaklar neresi hanım?

AYŞE: Ne yalan söyleyeyim? Arkalarından gidemedim doğrusu... Bir anda otomobil ortadan kayboldu. Ya Bentler'e, ya Altınkum'a, ya Kilyos'a savuştular...

KOMŞU HANIM: Gençlik... Hey kuzum, şimdi onların başlarında kavak yelleri esiyor. İnsan onların bu hallerine hem üzülüyor, hem de acınıyor.

Bu sırada dışarıda bir gürültü kopar. Salondakiler kulak verirler.

MEBRURE HANIM: Alık kız... Reyhan'la itişiyor. *(Salon kapısına koşarak)* Nedir o dalaşma? Buraya geliniz bakayım...

---

(1) Midhat Paşa tarafından kurulan tasarruf ve ödünç verme kurumu.

(2) İçki.

Dördüncü Sahne

ÖNCEKİLER, MEMDUHA, REYHAN

İki kız saç baş karışık, biraz yorgun bir halde içeriye girince.

MEBRURE HANIM: Ne oluyorsunuz kuzum? Kapı arkasında bu didişme nedir?

REYHAN: Siz bana Memduha'nın üst kattan aşağıya inmemesi için emir verdiniz. O bahçeye çıkmak istiyor. Baş edemiyorum.

MEMDUHA: *(Sulu sepken ağlayarak)* Ben kime ne kötülük ettim? Hangi günahımın cezasını çekiyorum? Bu hapislik nedir? Paralarımı rahat rahat yemek için beni odalara kapatıyorsunuz. Adalet Sarayı varmış. Oraya dilekçe verilirmiş... Ben büyüklere halimden şikâyet edeceğim. Beni bu esirlikten kurtarsınlar. Babam, amcama böyle mi vasiyet etti?

KOMŞU HANIM: A a a aaa! Bu lakırdıları Memduha'ya kim öğretiyor?

MEBRURE HANIM: *(Baygınlıklar içinde)* Bilmem vallahi... Bu evin içinde anlaşılmaz sırlar dönüyor. Budala sandığımız kız bize taş çıkartmaya başladı.

MEMDUHA: İyi ya, ben budala isem oğlunuza akıllı bir kız alınız. Beni de sevgilime veriniz. Zaten Süreyya Bey'in sevdiği bir hanım varmış. Otomobil ile gezmeye gitmişler. Rakı içmişler...

MEBRURE HANIM: A a a aaa! Süphanallah! Kız sen bunları nereden biliyorsun?

REYHAN: Nereden bilecek? Ben mutfakta akşamdan kalma bulaşıkları yıkarken o buraya inmiş. İçerde siz ne konuştunuzsa kapı arkasından hepsini bir bir dinlemiş...

MEBRURE HANIM: *(Tiksintili bir ifade ile)* Kapı arkasından insan dinlemek ne kötü huy... Ne küçüklük, ne alçaklık...

MEMDUHA: Ne yapalım anneciğim, elime para vermiyorsunuz ki ben de sizin gibi bir casus tutarak önümde, arkamda neler olduğunu anlamaya çalışayım...

AYŞE: *(Birden kabararak)* Bu toy kızın hakaretine uğrayacak kadar bayağılaştım mı ben? Casus nasıl olur, biliyor musun kızım sen?

MEMDUHA: *(Eliyle Ayşe'yi göstererek)* İşte senin gibi olur hanım.

MEBRURE HANIM: *(Büyük bir şaşkınlık haliyle)* İşte size yeminle söylüyorum, vallahi bu kıza bunları bir öğreten var... Hep bu lakırdılar kendi aklının buluşu değil...

REYHAN: Evet hanımcığım, iyi bildiniz. Onun akıl hocası Mesut Galip'tir. Ondan ders alıyor.

MEBRURE HANIM: Üstüme iyilik sağlık... Bu çapkınla, her zaman nasıl buluşup konuşabiliyor?

REYHAN: Telefonla... Bilmiyor musunuz; telefonla...

MEBRURE HANIM: Telefonla konuşmasına niçin engel olmuyorsun?

REYHAN: Ben aşağıda iş görürken o fırsat bulup konuşuyor. Nasıl başa çıkayım? Bu sabah yine telefon başında yakaladım, ama o konuşacağını konuşmuştu.

KOMŞU HANIM: Alık o değil, meğerse sizmişsiniz.

REYHAN: Kiminle konuşuyorsun dedim, söylemedi.

AYŞE: Söylemeye gerek var mı?

REYHAN: Ne konuşuyorsun dediğim zaman da şu karşılığı verdi: "Ali Süreyya Bey bugün sevgilisiyle gezmeye gitmişler."

MEBRURE HANIM: *(Haykırarak)* Oğlum odasında yok mu?

REYHAN: Hayır... Sabah karanlığında savuşmuş.

MEBRURE HANIM: Demek ki bu kızın aldığı haber doğru! Evimizin içinde olup bitenden biz onun kadar haberli değiliz. *(Ayşe'ye dönerek)* Hanım, oğlumun bugün o sürtük kadınla gezmeye gittiğini nasıl oldu da bize haber veremedin?

AYŞE: Ben sabah onlarla uğraşmaya henüz vakit bulamamıştım. Bildiğim kadarını size yetiştirdim. Başka acele işlerim var. Müsaadenizle...

KOMŞU HANIM: Sağlıcakla...

MEBRURE HANIM: İş gittikçe alevleniyor. Bizi habersiz bırakmayınız hanım.

AYŞE: Merak etmeyiniz.

Ayşe çıkar.

KOMŞU HANIM: Ben de gideyim kardeş. Evdeki işimi gücümü yüzüstü bıraktım.

MEBRURE HANIM: Rica ederim gitme komşucuğum. Damarlarım ok gibi atıyor. Beni hafakan boğacak. Bu saatlerde dostluğunuza, tesellilerinize ihtiyacım var. *(Reyhan'a)* Haydi çıkınız dışarıya... Bu kıza iyi dikkat et. Kapı arkasından bizi dinlemesin... Telefona da gitmesin.

Reyhan'la Memduha çıkarlar.

Beşinci Sahne

MEBRURE, KOMŞU HANIM, ALİ TEVFİK BEY

ALİ TEVFİK BEY: *(Telaşla salona girerek)* Felaket hanım, felaket...

MEBRURE HANIM: *(Ayağa kalkar, kocasına doğru yürümek ister, ama gücü yetmemiş gibi geri döner; kalktığı koltuğa yıkılır.)*

KOMŞU HANIM: *(Mebrure'nin bileklerini ovarak)* Beyefendi, pek acıklı bir haberse söylemeyiniz. Kadının artık böyle şeylere dayanmaya hali kalmadı.

MEBRURE HANIM: Söylesin, söylesin... Gerçeği bilmemek merakı, insanı bilmekten daha çok öldürür.

ALİ TEVFİK BEY: *(Heyecanla)* Zaten saklanacak gibi değildir. Olay şimdi kendi kendine ortaya çıkacak...

KOMŞU HANIM: Ne olmuş beyefendi? Beni de büyük bir merak aldı.

ALİ TEVFİK BEY: Ali Süreyya, karısı ile birlikte Maslak yolunda bir otomobil kazasına uğramışlar...

MEBRURE HANIM: *(Yürek çarpıntısından çatlayacak gibi geniş geniş soluklar alarak, yerinden kalkıp oturarak)* Ne diyorsunuz bey? "Karısı ile birlikte?"

ALİ TEVFİK BEY: Evet...

MEBRURE HANIM: Demek nikâh falan her şey olup bitmiş?

ALİ TEVFİK BEY: Şimdi telefondan kulağıma gelen sözü tekrarlıyorum.

KOMŞU HANIM: *(Mebrure'nin bileklerini ovmaya devam ederek)* Kadınım, şimdi her türlü düşmanlığı yüreğinden çıkar. Kazanın derecesini anlayalım... Oğlunuzun hayatı tehlikede mi, değil mi?

MEBRURE HANIM: *(Dizini döverek)* Düztaban Ayşe bize bu nikâhı haber veremedi. Nenin casusu bu?

KOMŞU HANIM: Hanım, böyle bir felaket karşısında bu söylediklerinizin en önce düşünülecek şeyler değildir. Kazayı anlayalım, kazayı... Beyefendi kulaklarımız sizde...

ALİ TEVFİK BEY: Ben de çok bir şey bilmiyorum; telefondan aldığım haber şu: Maslak yolunda bir otomobil çarpışması olmuş. Kazaya uğrayanları bir kulübeye almışlar. Yaraları ağırca imiş. Etfal Hastanesi'ne kaldırılacakları sırada Ali Süreyya: "Ben ölmeden önce anamı, babamı görmek isterim," demiş. Evimizi tarif etmiş. Karısı ve bir doktorla birlikte, bir otomobile bindirilmişler. Buraya gelmek üzere şimdi yolda imişler...

MEBRURE HANIM: *(Hafakanlar içinde ayağa kalkıp kollarını havaya uzatarak boğula boğula)* Kıyametler kopsa, Allah bir, Tanrı hakkı için ben o karıyı evimin damı altına sokmam.

ALİ TEVFİK BEY: Hanım, sen ana isen ben de babayım. Bu yurdun birinci sahibi, aile başıyım. Senin sinir densizliklerine katlanmayı şimdiye kadar bir çeşit idman haline koymuştum; ama her şeyin, her dayanmanın bir ölçüsü, bir sınırı vardır. Hırçınlık bu sınırı aşınca ben de erkeklik, babalık hakkımı kullanmak zorunda kalırım... Yarasının ağır olduğu söyleniyor. Babalık ve analık şefkatlerimize sığınmak için kapımızın önüne kadar gelen oğlumuzun, sokak ortasında ölümünü herkese seyrettirecek kadar taş yürekli bir adam değilim...

Ali Tevfik Bey bu son sözleri üzüntüden, acıdan titreyen bir sesle söyler.

KOMŞU HANIM: Öyle ya kadınım, kin güdecek zaman değil... Bir kere oğlunuzun hayatı kurtarılsın... Her şeyi ondan sonra düşünürüz.

ALİ TEVFİK BEY: Temiz ana kalbi böyle bir vakitte kin tutar mı? Daha bir gün önce oğlunu metres tutmaya kışkırtan bu kadın değil miydi? Nedir bu amansız döneklik? Nedir bu gereksiz şiddet?

MEBRURE HANIM: *(Poflayarak)* Laf anlayan beriye gelsin. Şimdi orta yerimden çatlayıp ikiye bölüneceğim. Ben oğluma Memduha'yı alması şartıyla o izinleri vermiştim. Bir süre nikâhsız yaşadığı kadınla evlendikten sonra benim demiş olduklarımın, sizin dediklerinizin ve daha da diyeceklerimizin hükmü kalır mı? Sen baba isen, ben de anayım. Süreyya benim yüreğimden koparak dünyaya geldi. Hep onun iyiliği, ailemizin kurtuluşu için çalışıyorum... Kim bilir oğlumdan önce kimlerle seviştiği bilinmeyen elin kaltağını gelin diye eve alalım; bankerler kadar zengin saf kızı sokağa atalım... Bu hatanızın korkunç felaketini sonra çekeceğiz...

ALİ TEVFİK BEY: Hanım, hep bu dediklerin şu acılı anda şefkatli bir ana kalbine sığmayacak sözlerdir. Oğlunun ölüm tehlikesini hiçe mi sayıyorsun?

MEBRURE HANIM: *(Çırpınarak)* Onlar bu eve girince benim hafakandan boğulmayacağımı ne biliyorsun?

ALİ TEVFİK BEY: *(Alaylı)* Bir şeycik olmazsın... Bu yalancı ölümden seni diriltmenin ilacını biliriz. Lokman ruhu, kolonya...

MEBRURE HANIM: *(Baygın ve şaşkın bir haykırışla)* Sonraaaa?

ALİ TEVFİK BEY: Sonra birkaç geğirti ile hayata geri gelirsin.

Bu arada sokaktan bir otomobil homurtusu işitilir.

ALİ TEVFİK BEY: *(Kulak vererek)* İşte geldiler...

MEBRURE HANIM: *(Çok ezgin bir ifade ile)* Gelemez olsunlar...

ALİ TEVFİK BEY: *(Salon kapısına koşarak dışarıya bağırır)* Reyhan kapıyı aç... Yaralılar geldi... *(Yine salona dönerek)* Komşu hanım lütfen siz de yardıma geliniz. Evde bizden başka kimse yok. Zavallılar için henüz birer döşek hazırlatmaya bile vakit olmadı...

MEBRURE HANIM: *(Kırgın bir tavırla)* Ayrı ayrı döşeklerin ne gereği var? Süreyya'nın karyolasında koyun koyuna yatsınlar.... Karısı sözünden, biz hemen nikâh anlamı çıkardık... Böyle bir şeyin olup olmadığı da belli değil ya... Ananın babanın bulunduğu bir dam altında bu nikâhsız gerdek... Ne rezillik Allahım, ne rezillik...

KOMŞU HANIM: Bu sözlerle hem kendini bitiriyorsun, hem beyefendiyi üzüyorsun. Bu sitemleri bırak. Bakalım oğlumuz neresinden sakatlanmış. Şimdi önemli olan bu...

ALİ TEVFİK BEY: Komşu hanım, bırakınız istediği kadar söylensin... Siz benimle geliniz.

İkisi salondan çıkarlar. Dışarıdan merdivenlerden birçok kişi inip çıkıyormuş gibi ayak patırtıları, inceli kalınlı sesler, iniltiler işitilir.

Altıncı Sahne

MEBRURE HANIM, YALNIZ

MEBRURE HANIM: Ne Allahın belası karı imiş bu? Evime ilk gelişi böyle uğursuzlukla oldu. İkisi de tehlikeli yaralar, bereler içinde. Benim iznim olmadan ve hatta bana inat, bu uğursuzu eve soktular. İçim içime sığmıyor a dostlar... Pencereleri açıp da konuya komşuya yangın var diye çığlığı basacağım geliyor. Bu ev, bu mahalle, bu semt artık bana haram oldu. Başımı alıp da nerelere kaçayım Allahım?!

Mebrure Hanım öfkeli bir saldırışla salondan çıkar.

Yedinci Sahne

REYHAN İLE KOMŞU HANIM

Telaşla salona girerler.

KOMŞU HANIM: Kızım, doktorun dediklerini işitmedin mi? Çabuk temiz yatak takımları çıkar.

REYHAN: Bu evin halini bilmez misiniz? Her şey kilit altındadır. İşte hanım ortada yok. Böyle çarçabuk nereye savuştu.

KOMŞU HANIM: Hemen demincek kımıldayacak halim yok diye baygınlık gösteriyordu... Ortadan böyle rüzgâr gibi nasıl sır oluverdi? Yaralıları yukarıya şoförle doktor, bir de tesadüf olacak, sokaktan geçen bir adam çıkardılar. Benim oraya buraya koşacak halim yok. Göğüs darlığı çekerim. Tıkanacağım. Memduha'yı çağır da, bari bize biraz yardım etsin.

REYHAN: *(Salon kapısından dışarıya seslenir)* Memduha Hanım, Memduha Hanım... *(Ses yok)*
KOMŞU HANIM: Ses vermiyor... Hadi kızım odasına koş da bak.

Reyhan dışarıya koşar.

Sekizinci Sahne

KOMŞU HANIM, YALNIZ; SONRA ALİ TEVFİK BEY, SONRA REYHAN, SONRA MEBRURE HANIM

KOMŞU HANIM: Bu ailenin artık dirliği düzeni bozuldu. Bundan sonra birbirlerini yiyip duracaklar.
ALİ TEVFİK BEY: *(Kapıdan gözükerek)* Hanım nerede? Oğlu anasını görmek istiyor...
KOMŞU HANIM: Bilmem beyefendi... Biz de onu arıyoruz.
REYHAN: *(İçeriye girerek)* Memduha odasında yok. Bu kargaşalıktan yararlanarak belki bahçeye çıkmıştır diye seslendim, cevap vermedi. *(Bir pencere açarak)* Bu yana da bağırayım... Memduha Hanım, Memduha Hanım!

Komşudan bir ses.

BİR SES: Memduha'yı çağırmayınız boşuna...
REYHAN: *(Büyük bir şaşkınlıkla)* Ay niçin?
KOMŞUDAN SES: Onu çoktan aşırdılar...
ALİ TEVFİK BEY: *(Pencereye yaklaşarak)* Aşırdılar ne demek?
KOMŞUDAN SES: Ne demek olacak? Köşe başında bir otomobil bekliyordu. Yaralıları içeriye alma gürültüsü arasında Memduha sokağa fırladı. Oracıkta bir delikanlı peyda oldu, kızı arabaya attı... Yıldırım gibi gözden kayboldular. Biz pencereden gördük.

ALİ TEVFİK BEY: Bize niçin hemen haber vermediniz?

SES: Pencereden bağırdık bağırdık... Duyuramadık... Şimdi kapınızı çalıp söyleyecektik. Henüz çok bir vakit olmadı ki.

KOMŞU HANIM: *(Üzüntü ile ellerini birbirine vurarak)* Beyefendi hemen haber vermiş olsaydılar da kaçan otomobilin arkasından kimi koşturacaktınız? Böyle tehlikeli bir anda oğlunuzu bırakıp gidebilir miydiniz?

ALİ TEVFİK BEY: Kız daha birkaç yıl vasiliğim altındadır. İğne deliğine gizlenseler ben onları bulduririm.

MEBRURE HANIM: *(Çılgın bir sinirlilikle salona uğrayarak)* Ben uğursuzluktan kaçacak yer arıyorum. Evin bahçe kapısından fırlayarak diyar diyar dolaşmak istedim. Ama iki adım gider gitmez, yine tuhaf bir kuvvet beni içeriye çekti. Felaket peşimden ayrılmıyor... Gelin diye eve aldığımız karının ayağındaki uğursuzluğu gördünüz mü? Tepemizden aşağı uğursuzluk uğursuzluk üstüne yağıyor. Sonunda muradınıza erdiniz mi? İşte Memduha'yı da kaçırdınız...

ALİ TEVFİK BEY: Kaçsın... Evimden savuşmakla vasilik hakkımı üzerimden kaldırmış olamaz ya... Nereye saklansalar ben onları bulduririm.

MEBRURE HANIM: *(Haykırır)* Buldurtup da ne yapacaksınız? Vasilik süren bittikten sonra kızı malıyla menaliyle(1) bir el herifine vermek zorunda kalacak değil misin? *(Kafasını iki avucu arasında sıka sıka düşünerek)* Böyle sokakta kıyılan nikâhlar birkaç aydan fazla devam etmez. Oğlumuzun bu kadınla uzun süre geçineceğini hiç sanmıyorum. İleride ne olur ne olmaz, bugün Memduha'yı hemen çal yaka etmeliyiz.(2) Böyle şaşkın şaşkın çevrene ne bakınıyorsun beyefendi? Yaralıları getiren otomobil daha kapımızın önünde duruyor. Hemen içine atla, kaçanların arkasından saldır...

---

(1) Servetiyle.

(2) Yakalatmalıyız.

ALİ TEVFİK BEY: *(Küçük bir düşünce sessizliğinden sonra)* Reyhan, koş bak, otomobil kapımızın önünde duruyor mu?

Reyhan dışarıya çıkar. Salondakiler kızın dönüşüne kadar birbirlerinin yüzlerine bakarak susarlar.

REYHAN: *(Sonunda görünerek)* Otomobil gitmiş...

MEBRURE HANIM: *(Üzüntülü, kırık bir sesle)* Ne tarafa saldırsak işimiz ters gidiyor. Uğursuzluk... Uğursuzluk...

KOMŞU HANIM: Kardeş, sen de bu sözü diline persenk etme.(1) İyi de de, iyi olsun... Oğlunun bu kadınla uzun süre geçinemeyeceğinden eminsen, bu geçici gelin için şimdilik yüreğine taş bastırarak sabret... Bu patırtı geçsin. Güçlük kendine hallolsun... Hele sen şu sandık odasının anahtarını ver. Temiz döşek takımları çıkaracağız. Doktorun sözünü yerine getirelim...

MEBRURE HANIM: *(Biraz yatışmış gibi bir tavır alarak ceketinin cebinden çıkardığı anahtarların içinden birini seçip uzatır.)* Alınız.

Komşu hanım anahtarı alır; Reyhan'la birlikte çıkarlar.

Dokuzuncu Sahne

MEBRURE HANIM, ALİ TEVFİK BEY, SONRA DOKTOR, SONRA KOMŞU HANIM, SONRA REYHAN

ALİ TEVFİK BEY: Oğlum seni görmek istiyor.

MEBRURE HANIM: *(Mendilini gözlerine götürerek)* Ben de onu görmek istiyorum... Bütün bana et-

(1) Doğrusu pelesenk etme; diline dolama.

tiklerinin, bütün hınçlarımın tersine, yüreğimde kabaran analık şefkatini yenemiyorum

ALİ TEVFİK BEY: Hanım, yüreğinden bütün kinini, garazını kov... Böyle bir kaza gününde oğlunun durumunu düşün.

DOKTOR: *(Salona girerek)* Evde kimse yok mu? Yaralıların yanında bir ben kaldım. Şimdi de onları yalnız bıraktım.

ALİ TEVFİK BEY: Affedersiniz doktor bey. Evde kalabalığımız yoktur. Birkaç kişiyiz. Hepimiz şaşkın bir hale geldik. Döşek hazırlatıyoruz...

DOKTOR: *(Çevresine bakınarak)* Öteki odalarınız küçücek... Az pencereli, havasız, sıkıntılı... Burası iyi, geniş, iç açıcı... Karyolalar buraya kurulsun... Evde kalabalığınız olmadığına göre, hastalar sürekli göz önünde bulundurulmuş olur.

ALİ TEVFİK BEY: Uygun... *(Dışarıya seslenir)* Komşu hanım, Reyhan... Size zahmet ama, döşekleri buraya taşıyınız. Doktor bey öyle uygun buldu...

Komşu hanımla Reyhan, karyola parçalarını birer birer içeri taşımaya başlarlar.

DOKTOR: *(Pencere kenarlarında karşı karşıya iki yer göstererek)* Buralara korsunuz... *(Döşekler kurulmakta iken söze devamla)* Hastaları katı birer sedir üzerinde bıraktım da geldim. Çabuk olunuz. *(Küçük bir sessizlik)* Süreyya Bey arada bir daldıkça sürekli annesini sayıklıyor.

MEBRURE HANIM: *(Mendilini gözlerine götürerek, titrek bir mırıltı ile)* Ah yavrum... Et tırnaktan ayrılır mı hiç? El karısı araya girmekle oğlum oğulluğumdan çıkabilir mi?

DOKTOR: *(Biraz şaşırmışçasına)* Ama hanımefendi, niçin gidip oğlunuzu görmüyorsunuz?

ALİ TEVFİK BEY: Üzerinde fazlaca sinir hali var, yatıştırmaya çalışıyorum...

DOKTOR: Yaraları çok merak edilecek ağırlıkta değil... Süreyya Bey'in şakağında derince bir bere ile sağ topuğunda hafif bir kırık eseri var... Hanıma gelince, omuzundan ve bileğinden yaralanmıştır.

Bileğine giren cam parçalarını temizledik. Pansumanları yapıldı. Süreyya Bey bir süre sakat ayağı üzerine basmayarak ve ikisi de gereği kadar dinlenerek, yakında tamamıyla iyileşeceklerdir. Onlar yaralarının acısından çok, çarpışmanın birdenbire ve şiddetli olmasından bayılmışlar ve bunun için sinirleri bozulmuştur. Kazanın dehşetine bakınca, pek ucuz kurtulmuş olmalarına şükretmelidir. Çarpışma bir dönemeçte olmuş, her iki otomobil de kullanılmaz duruma gelmiş. Otomobiller her zaman yolun sağından gitmelidir; ama sürücüler bu kurala her zaman dikkat etmiyorlar. Yolun sağından değil, düzgün tarafından gitmek istiyorlar...

ALİ TEVFİK BEY: Bu kazalar her gün tekrar edip duruyor, ama kimsenin otomobile binmeye tövbe ettiği yok...

DOKTOR: Sürücüler kalabalığın en civcivli yerlerinde yıldırım hızı ile vites yapıyorlar... İlgili makamlar bu tehlikeye karşı henüz etkili bir düzen ya da ceza belirleyemediler...

Karyolalar kurulur. Üzerlerine döşekler, çarşaflar serilir.

KOMŞU HANIM: Biz işimizi bitirdik. Her şey hazır...

MEBRURE HANIM: Eksik olma komşucuğum, böyle günlerimizde imdadımıza yetişiyorsun. Allah seni üzerimizden eksik etmesin...

KOMŞU HANIM: A, ne demek? Komşu dediğin böyle günde belli olur.

DOKTOR: Şimdi yaralıları incitmeden yavaş yavaş yataklarına geçirelim... Ama hepinizden bir ricada bulunacağım; sinirleri şiddetli bir sarsıntı geçirmiş olduğu için, onlar şimdi çok egzitabl(1) bir durumdadırlar. Eser rüzgârdan nem kaparlar. Yanlarında hoşlarına gitmeyecek sözlerden, özellikle

(1) Kolay heyecanlanabilir.

şundan bundan huysuzlandıkları vakit, onlarla zıtlaşmaktan çekinmelisiniz...

ALİ TEVFİK BEY: *(Karısına yaklaşarak)* İşitiyor musun hanım, doktorun bu önemli uyarısına, en çok sen kulak vermelisin...

MEBRURE HANIM: *(Sinirli bir kendini bırakışla)* Ne yapayım? Evlat hatırı için gücüm yetebildiği kadar her şeye katlanmaya çalışırım.

Onuncu Sahne

Dışarı çıkanlar tekrar içeri girerler.

ALİ SÜREYYA, NEBAHAT

Mebrure Hanım'dan başka, salondakilerin hepsi dışarı çıkarlar. Başı gazlarla bağlı, bir ayağı sargılar içinde Süreyya'yı üç kişi kucakta getirip döşeğine uzatırlar. Tekrar dışarıya çıkarlar. Bir kolu boynuna asılı Nebahat, bir koltuğunda komşu hanım, ötekinde Reyhan, ağır ağır yürüterek karşıdaki döşeğe yerleştirirler. Doktor önden, Ali Tevfik Bey arkadan yürür.

DOKTOR: *(İki karyola arasında güven verici bir gülümseme ile önce Süreyya'ya, sonra Nebahat'e baktıktan sonra)* Bugünkü pansumanınızı yaptım. Yaralarınızdan ıstırap duyarsanız, hiç merak etmeyiniz. Yakında hepsi geçecektir. Röntgene ihtiyaç görülüp görülmeyeceğini anlamak için akşama geleceğim. Gönlünüzü ferah tutunuz. Beyefendi, hanımlar, siz de söylediklerime güzelce dikkat ediniz. Şimdilik allahaısmarladık... *(Doktor hafifçe eğilerek çıkar.)*

ALİ SÜREYYA: *(İçli içli çevresine bakınarak)* Anneciğim!

MEBRURE HANIM: *(Hemen karyolanın önüne koşarak)* Vah evladım...

ALİ SÜREYYA: *(Hüzünlü bir yalvarış tavrı ile Nebahat'i göstererek)* Bak anne, bak, sana bir evlat daha getirdim.

MEBRURE HANIM: *(Oğlunun alnını okşaya okşaya yan gözle Nebahat'e bakıp yüreğinden kaynayan hafakanı yutmaya uğraşarak)* Görüyorum... Meraktan yüreğim şişti. Sen nasılsın? Çok acı çekiyor musun? Söyle...

ALİ SÜREYYA: *(Kendi sağlığı konusundaki soruya karşılık vermez. Annesinin elini sıkarak Nebahat'i işaretle)* Karımın hatırını sormuyorsun? Ona ne kadar güler yüz gösterirsen ben de o kadar iyi olurum...

Hafiften söylenen bu sözlere, Nebahat karşıdan kulak kabartır. Mebrure Hanım ekşi bir suratla bir an kararsızlık geçirirken, Ali Süreyya ricasını tekrarlar.

ALİ SÜREYYA: Hadi anneciğim, hadi...

ALİ TEVFİK BEY: *(Karısına yaklaşarak yavaşça)* Düşünme hanım, yürü... Hem analık görevini yapar, hem de terbiye gereğine uygun bir harekette bulunmuş olursun...

MEBRURE HANIM: *(Gönülsüz gönülsüz yürüyüp Nebahat'in karyolası önünde durarak yarım ağızla)* Nasılsın hanım?

NEBAHAT: *(Farkına vardığı bu zoraki hatır soruştan incinerek soğuk soğuk)* Teşekkür ederim hanım.

Bir süre ikisi de birbirine söyleyecek söz bulamayarak yan yan bakışırlar. Sonunda Mebrure Hanım oğlunun gözlerinden taşan yalvarışa karşılık verebilmek için bir söz arayarak.

MEBRURE HANIM: Büyük bir kaza geçirdiniz. Elbette sağlığınız konusunda meraka düşecek akrabanız vardır. Onlara bir haber gönderildi mi? Semtiniz ne tarafta?

NEBAHAT: *(Ezgin bir ifade ile)* Firuzağa...

ALİ TEVFİK BEY: *(Döşeğe yaklaşarak)* Telefon? Telgraf? Hangisi uygun?

NEBAHAT: Hiçbirinin gereği yok...

MEBRURE HANIM: Niçin?

NEBAHAT: Çünkü benim onlarla, onların benimle övüneceğimiz akrabam yoktur.

ALİ TEVFİK BEY: Dargın mısın kızım?

NEBAHAT: Fena halde...

MEBRURE HANIM: Sebebi?

NEBAHAT: *(İnce bir tiksinti ile)* Yaşlılarla gençlerin çıkarlarının, duygularının, isteklerinin birbirine uymamasından...

MEBRURE HANIM: Tuhaf bir zamana kaldık. Her aile arasında bu anlaşmazlık... yaşlılar, gençler... Dün beşiklerini salladığımız çocuklarımızın bugün eğitimleri altına mı girmeliyiz? Yaşlılar da gençler kadar hoppalaşırlarsa, maazallah(1) bu dünyanın hali ne olur?

NEBAHAT: *(Arkasını dayadığı yastıktan biraz doğrulmaya uğraşarak)* Bugünün gençleri de geçen yüzyılın düşüncelerine göre yaşayamazlar...

ALİ TEVFİK BEY: *(Çığırından çıkmak üzere olan konuşmayı yatıştırmak için)* Canım, yaşlılar biraz gençleşirler; gençler de biraz olgunluk hali alırlar; geçinip gideriz... Başka çare var mı?

MEBRURE HANIM: Merak ettim hanım; ailenizle bozuşmanızın asıl sebebi nedir?

NEBAHAT: *(Süzük bir gülümseme ile)* Ne olacak? İsteklerine aykırı olarak oğlunuzla evlendiğim için beni reddettiler...

MEBRURE HANIM: *(Ufak bir hafakan sarsıntısı geçirerek)* Ah, işin en doğrusu işte bu... Biz de böyle yapmalı idik... Ama onlar bizden önce davranmışlar...

KOMŞU HANIM: *(Mebrure'nin kulağına eğilerek)* Hanımcığım, doktorun söylediklerini aklına getir. Bak oğlunun yüzüne, dikkat et; rengi büsbütün kaçıyor.

---

(1) Tanrı korusun.

Konuşmanın alacağı şekilden kaçınma kaygısıyla herkes birbirinin yüzüne bakar. Böylece, kısa bir sessizlik olur.

MEBRURE HANIM: *(Bir türlü yenemediği öfkesini boşaltmak için Reyhan'ı haşlar)* Kız, ne duruyorsun orada kazık gibi? İşin bitti. Artık çık dışarıya...

Hizmetçi kız ince bir homurtu ile çıkar.

ALİ TEVFİK BEY: *(Sözün akışını değiştirmek için gelişigüzel konuşmuş olma şaşkınlığı ile)* İşittiniz mi? Yabancı gazeteleri yazmış... Avrupa'da bir "güzellik nişanı" çıkarılmış. Her yıl birinci seçilen güzele verilecekmiş.

MEBRURE HANIM: *(Konuşmalarına aykırı düşen bu sözü kocasının ağzında bırakmak için onun yüzüne öfke ile bakarak)* Bey, durunuz. Anlayacağım önemli bir nokta var. *(Nebahat'e)* Süreyya ile evlenmeniz, sizi evlatlıktan reddetmek derecesinde velilerinizi neden kızdırıyor? Biz bu kadar düşkün, alçalmış bir aile miyiz? Oğlumu neden bu derece aşağılık görmüşler? Ve nasıl olup da oğlum bu hakaretleri benimseyerek sizinle evlenmiş?

ALİ SÜREYYA: *(Döşekte arkasını yasladığı yastıktan doğrulmaya uğraşarak)* Anne, anneciğim, rica ederim, bunlar bu iki döşeğin arasında sorulacak sorular değildir.

KOMŞU HANIM: Öyle ya, her şeyin bir yeri, bir sırası, bir zamanı var. İyileşsinler... Sonra görüşürsünüz...

ALİ TEVFİK BEY: Olmuş bitmiş bir şey için artık gerisini, ilerisini karıştırarak ortaya bir sorun çıkarmanın ne gereği var?

MEBRURE HANIM: *(Öfkesini zor tutar. Kısık bir coşkunlukla)* Bir aile bu evlilik yüzünden kızını reddederek sokak ortasına salıveriyor. Biz oğlan tarafı, olanı biteni bile anlamaktan ürker bir korkaklık gösteriyoruz...

NEBAHAT: *(Döşeği içinde irkilip sesini biraz dikleştirerek)* Affedersiniz hanım, ben sokak ortasına salıverilmiş bir kız değilim.

MEBRURE HANIM: Hanım, sen de affedersin. Senin yüzünü ancak bugün görüyoruz. Kimin nesisin? Nesin? Nasıl bir kız olduğunu ne bilelim?

NEBAHAT: Hayatımı oğlunuzunki ile birleştirmiş olmam temiz bir kız olduğumu gözünüzde ispata yetmez mi?

MEBRURE HANIM: Hayatını oğlumunkiyle birleştirmişsin. Amma nasıl? Bu yüzden anan baban seni reddediyor. Bu evlenmeden bize hiçbir şeycik sezdirilmiyor. Sen iyi bir kız olduğunu her ne kadar söylesen de, bu gizli evlenmenin tertemiz bir iş olmadığı meydanda duruyor. Ne vakit evlendiniz. Şimdiye kadar nasıl yaşadınız? Hangi damlar altında yatıp kalktınız? Oğlum bize bir şey belli etmemek için her akşam düzenlice eve geliyordu. Biz ana baba bütün bu anlaşılmaz şeyleri sorup bilmek hakkına sahip değil miyiz?

ALİ SÜREYYA: *(Maddi manevi acılarını gösteren bir yüz ekşiliğiyle)* Anne, benim sizin oğlunuz olmamı bir yana bırakalım; bu döşeklerde yatanların aileye büsbütün yabancı iki yaralı oldukları farz edilse bile, şefkatinize güvenerek damınızın altına sığınmış bu zavallıları bu tip sorularla karşılamanız, insanlığa hiç uygun düşmez.

MEBRURE HANIM: Sıkışınca insanlık istemek, ancak insanlıkla hareket eden düzgün adamların hakkıdır.

ALİ SÜREYYA: *(Büyük bir kırgınlıkla)* Buraya yaralı geleceğimize keşke çarpışmada kafalarımız ezilseydi de kaza yerine en yakın bir mezarlığa gömülmüş olaydık...

MEBRURE HANIM: *(Hızlıca)* Benim için çok acıklı olurdu, ama anadan babadan saklanan sırlar şimdi büsbütün toprakla örtülmüş bulunurdu.

ALİ TEVFİK BEY: O ne ya? Mebrure! Kendine gel...

NEBAHAT: *(Yatağından fırlamak ister gibi kımıldayışlarla)* Süreyya, beni bu cehenneme niçin getirdin?

ALİ SÜREYYA: Bir ana kalbinin bu kadar taş kesileceğine ihtimal vermediğim için...

MEBRURE HANIM: Ben taş yürekli bir kadın değilim. Ama nasılsa senin gibi bir taş doğurmuşum... Ana baba yurdundan kovulmuş bir suçluyu buraya getirmek için otomobil kazasını bahane tuttunuz.

NEBAHAT: *(Sinirli sinirli başını sallayarak)* Yaralı değil ya, ölü bile olsam bu evde bir dakika kalmak istemem. Süreyya, çabuk bir otomobil getir...

MEBRURE HANIM: *(Acı bir kahkaha koparark)* Hiç gülecek halim yok. Emretti hanımefendi... Süreyya'nın cebinde para bırakıyor musun ki, otomobil getirtsin? Haydi sevabımıza otomobili biz getirelim... Parasız hastanelerden başka nereye gidebileceksiniz? Biz hepsini duyduk. Seni bir zengin ihtiyar istemiş, varmamışsın... Oğlumuz için elimizde tunus gediği bir kızcağız vardı; kaçırdık. Bu iki güzel fırsat da kaçtı. Artık birbirinizin başını yiyiniz...

ALİ TEVFİK BEY: *(Öfke ile komşu hanıma işaret vererek)* Al bunu, dışarı çıkar. Alevde kaynayan tencere gibi bir kere fıkırdamaya başladı mı kapağını atmadıkça hızını almaz...

KOMŞU HANIM: *(Mebrure Hanım'ın koluna yapışarak)* Haydi hanımcığım, sinirlendin, dışarı çıkalım da bir parça hava al, yüreğin yatışsın. *(Nebahat'e)* Kızım, sen bu hanımın bu sözlerine bakma. O ara sıra böyle sinir halleri geçirir. Yüreği temizdir. Arada dedikodu oldu. Bunlar ilk sağanaklardır. Hepsi geçer... Öz ana kız gibi geçinir gidersiniz...

Ali Süreyya'nın uçuk bir benizle gözleri kapanır. Başı yastığa düşer. Nebahat derin bir üzüntü ile bir elini yüzüne kapar.

MEBRURE HANIM: *(Bu iki döşek üzerine göz gezdirdikten sonra biraz pişman olmuş gibi bir yumu-*

şaklıkla) Allahım, başımıza gelen bu hal nedir. Sen bize acı... *(Komşu hanımın koltuğunda salondan çıkar.)*

ALİ TEVFİK BEY: *(Karısının arkasından bakarak)* Zavallı kadın, Allah'tan önce sen kendi kendine acı... *(Elini yüzünden kaldırmış olan Nebahat'e)* Kızım, sen kaynananın bu münasebetsizliklerine hiç önem verme. O talaş alevi gibi parlar geçer. O söylediklerine çoktan pişman oldu. Yüzü pişmanlıkla bulanmış bir durumda buradan çıktı. Belki de gelir, şimdi özür diler... Gideyim, size kolonya getireyim...

Ali Tevfik Bey salondan çıkar

On Birinci Sahne

SÜREYYA İLE NEBAHAT YALNIZ, SONRA ALİ TEVFİK BEY

NEBAHAT: *(Başını kocasının döşeğine doğru uzatarak)* Süreyya bayıldın mı? Ne oldun? Sesin çıkmıyor?

ALİ SÜREYYA: *(Tokça bir sesle)* Bir şey olmadım. Annemi kendimize acındırmak için bitkin görünüyorum.

NEBAHAT: Oh, çok nobran[1] bir kadın... Dayanılır şey değil. Biz burada devamlı, böyle birer zavallı rolü oynayarak mı yaşayacağız? Bu densiz kadının merhametine sığınarak bu evin gelini olmak felaketini düşündükçe yüreğim isyan ediyor.

ALİ SÜREYYA: Nebahat, sen de biliyorsun ki, biz buraya temelli yerleşmek düşüncesiyle gelmedik. Aylıklarımız artıp da ekonomik durumumuz düzelinceye kadar, annemin böyle gelip geçici densizliklerine katlanmak zorundayız...

---

(1) Sert, gönül kırıcı.

NEBAHAT: Benim sinirlerimin anneninkilerden daha dayanıklı olmadığını da sen bilirsin... Onurumuzu her gün kırdırmaya dayanırsak, bu alışkanlığı kazanırsak insanlığımızdan çıkmış oluruz. Onur ve ahlak sahibi olduğumuza önce kendi kendimizi inandırmalıyız ki, başkalarından saygı ve itibar beklemeye hakkımız olsun... Medeni, sosyal görevlerin çizdiği kanunlar içinde yaşamaktan ferahlatıcı, vicdani bir gurur duyarız. İşte bu gurur doğru, soylu hareketlerimizin mükâfatıdır. Bu gururumu hiçbir sebeple, yalnız anneme değil, kimseye çiğnetmek istemem.

ALİ SÜREYYA: Ben anneme hiç önem vermem. Biz burada babamın evinde, babamın sözü geçerliği, babamın koruyuculuğu altındayız.

NEBAHAT: Annenin de babana önem verdiği yok. Eğer kocasından azıcık çekinmesi olsaydı, şu zavallı halimizle yüz yüze gelir gelmez, bize bu kadar dil uzatmaktan çekinirdi. Annenin bu dil saldırılarına susmakla karşılık veremem. Buna gücüm yetmez. Karşılığına karşılık, payına pay verince, biz de onun gibi zorla terbiyesiz olacağız...

ALİ TEVFİK BEY: *(Elinde bir kolonya şişesiyle içeri girer. Şişeyi Nebahat'e uzatarak)* Al kızım, şakaklarını, boyun damarlarını ov, kokla... Biraz ferahla...

NEBAHAT: *(Şişeyi alır. Tek eliyle sürünüp koklamaya uğraşarak)* Teşekkür ederim beyefendi. Gördüğümüz bu kabul tarzı beni çok üzdü. *(Ezgin bir ifade ile)* Bu türlü davranışlara alışık değilim.

ALİ TEVFİK BEY: *(Yeni gelininin döşeğine yaklaşarak)* Aldırma kızım, aldırma... Geçen yüzyılın istibdat düşkünü kadınla bu yüzyılın cumhuriyet düşüncesinden doğan yeni kadınlık çarpışıyor. Elbette anlaşamayacaksınız. Elbette birinizin davranışı ötekine ağır gelecek; ama hanım kızım, sen karıma kızma. Tersine ona acı. Senin biraz dayanıklılık göstermenle bu evin dirliği düzelebilir.

NEBAHAT: *(Artan bir etkilenişle)* Büyük nezaketinizle beni utandırıyorsunuz. Sizin dayandığınız bir ha-

le karşı bizim isyan etmemiz doğru olamaz; ama beyefendi...

ALİ TEVFİK BEY: Kafası yeniliklere açık bir adamım. Karıma söz anlatamam. Geçmişin karanlık inadı, yine kendi karanlıkları içinde boğulup gidecektir; ama geleceği açık yürekle karşılayabilirim. Karım sende, sokakta rasgele bulunmuş şüpheli bir gelin hali görüyor. Doğru düşünürsek, onun bu küflü düşüncesinden kendisine bir mazeret çıkarabiliriz. Ama ben, sende oğlumu gerçekten mutlu edecek yeni kadınlığın bütün niteliklerini, erdemlerini görüyorum. Ağırbaşlı yüzün bana yalnız bir aileyi değil, kuşağı, dolayısıyla bütün Türklüğü yükseltecek, beklenen geleceğin kadınının müjdesini verir gibi oluyor.

NEBAHAT: *(Kesik sesle)* Beyefendi, bu içten sözlerinize nasıl şükranla karşılık vereceğimi şaşırıyorum.

ALİ SÜREYYA: Ah babacığım, babacığım... Biraz önce umutsuzluktan gözlerim sulanıyordu. Şimdi sevincimden yaşlarımı tutamıyorum. Ben Nebahat'te beklenen gelecek kadının simgesini buldum. Onun için, onunla uğrayacağım bütün karşı çıkmalara, önüme çıkacak bütün engellere rağmen çok acele evlendim. Bu evliliğimiz gençlik hevesinden doğan basit, sıradan bir aşk sonucu değildir.

NEBAHAT: Biz Süreyya ile aylarca söyleştik, dertleştik, dertleştik... O bana ne istediğini söyledi; ben ona en ince ayrıntılarına kadar ne düşündüğümü anlattım. Bu evliliğimiz sadece cinsel bir çekicilikte değil, sosyal, ciddi düşünceler sonunda gerçekleşmiştir.

ALİ SÜREYYA: Sanki, uzun bir yazılı anlaşma yaparak evlendik. Türklükte evlilik devrimine bir örnek olmak istedik.

NEBAHAT: Anlaşmamızın ana çizgisi şudur: Kadınla erkeğin, her bakımdan hukukça eşit olması... Evlenmeler her iki tarafın bu ilkeye tamamıyla uymaları sayesinde geçimli ve mutlu olabilir. Kadın evde otursun, sadece aile işleriyle uğraşsın, er-

kek kazansın, getirsin, yuvayı beslesin... Ortaçağdan kalma bu gelenek, çok eskimiş bir geçinme kurumudur.

ALİ TEVFİK BEY: *(Biraz şaşırarak)* Eski sistemden yeniye doğru giden evlenmelerin hangi döneminde olduğumuzu pek bilemediğim için kızım, sözlerini dikkatle dinliyorum. Eeee, sonra?

NEBAHAT: Aile harcamalarının yalnızca erkeğin cebinden çıkması ona çekilmez bir amirlik tavrı veriyor... Kadını şöyle böyle, isterse besliyor; istemezse açlığa yakın bir darlık, bir sıkıntı içinde yaşatıyor. Evlerini darlığa düşürüp de gelirleriyle metreslerini besleyen erkeklerin hikâyelerini siz benden iyi bilirsiniz.

ALİ TEVFİK BEY: Evet kızım... ama bunu genelleyerek bakmayınız. Kimi ailelerde böyle şeyler olabilir.

NEBAHAT: *(Ateşli)* Beyefendi hazretleri, erkeğin eline bakan kadın özgür değildir; bir çeşit aile halayığı... koca esiridir. Bu kaba koca, akşam üzeri evine gelip de emirlerinden birinin ihmal edildiğini görünce kadını haşlar. Canı isterse döver bile... Kadının elinde derebeyine karşı kullanabileceği hiçbir silah yoktur. *(Döşeği içinde irkilerek)* Beyefendi hazretleri, kadın yaradılıştan bu düşkünlüğe mahkûm olacak zavallı bir yaratık değildir. Kadın bugün kocası ile hukuk bakımından eşitlik istiyor.

ALİ TEVFİK BEY: Hanım kızım, yasaca bu eşitlik verilmiştir.

NEBAHAT: Sözle... Yasanın hiçbir maddesi bundaki kadar ihmale uğramamaktadır. Kadın, hukuk baskülünde erkekle bir tartıda gelebilmek için yalnız yasanın koruyuculuğuna ihtiyaç duymayacak başka maddi güçlerle silahlanmış olmalıdır.

ALİ TEVFİK BEY: *(Gittikçe artan bir şaşkınlıkla)* Kadının silahlanabileceği bu güçler neler olabilir?

NEBAHAT: *(Dik bir ifade ile)* Önce bir zayıflık ifadesi olan kadın sözcüğü ortadan kalkmalıdır.

ALİ TEVFİK BEY: Evet ama, her şeyden önce doğa buna elverişli değil... Cinsleri nasıl ayırt edebileceğiz?

NEBAHAT: Cins ayrılığı yok... Dünya üzerinde insanlık adına yalnız bir çeşit var: İnsan... Kadın, kendi cinsine katılan zayıflıktan kurtulmak için erkekleşmelidir. Bu da ne ile olur?

ALİ TEVFİK BEY: Çok merak ediyorum; ne ile olur?

NEBAHAT: Kazançta, aile harcamalarında eşitlikle... O zaman kocanın karıya karşı böbürlenecek bir gücü kalmaz. Kadın kocasını kazanca gönderip de kendisi tencere önüne, tekne başına inmek gibi aşağılık ev işlerini üstüne aldıkça, düşündüğümüz, tasarladığımız eşitliğin meydana gelmesine imkân olamaz.

ALİ TEVFİK BEY: Halleri vakitleri hizmetçi kullanmaya elverişli olmayan ailelerin ev işlerini kim görecek?

NEBAHAT: Bir gün kadın, bir gün koca...

ALİ TEVFİK BEY: Erkeğin resmi ya da özel işi, dışardaki görevi bu işleri görmek için evde kalmasına engelse?

NEBAHAT: Bu konu, tamamıyla kadın için de söz konusudur. Çözümlenmesinde zorlukla karşılaşılan her sorunda güçlüğü, aşağılık hizmetleri kadına yükletivererek davayı çözümlenmiş saymamalıdır.

ALİ TEVFİK BEY: Çocuk doğunca?

NEBAHAT: Bu da iki tarafın ortak bir ürünüdür. Bakım ve beslenme hizmetleri eşit olarak ana baba arasında bölünmelidir.

ALİ TEVFİK BEY: Gücenmeyiniz kızım... Bu dinlediklerime bakıp ben de düşüncelerimi açıkça söyleyeceğim.

NEBAHAT: Ciddi sözler beni gücendirmez. Tersine aydınlatır.

ALİ TEVFİK BEY: *(Hüzünlü bir gülümseme ile)* Eski kadın tipini karımda gördüm. Yenisini de şimdi ateşli ağzınızdan dinledim. Kadının yükselme hamlesini sırf erkeğe karşı erkekleşmede bula-

mıyorum. Anlıyorum ki, oğlum benim anasından çektiklerimin başka türlü acılarına kadınlığın bu yeni şeklinde uğrayacaktır. Anlaşma kâğıdınıza ne kayıtlar koyduğunuzu bilmiyorum. Babalık şefkatiyle sizin için iyi geçim dilerim. Her şey gibi içinde bulunduğumuz yüzyıl evlenme ve geçimi (de), anlaşmayı da güçleştirdi...

Perde

ÜÇÜNCÜ PERDE

Bir çamaşırlık. Karşı karşıya iki büyük leğen. Orada burada yığılı kirli çamaşırlar.

Birinci Sahne

MEBRURE HANIM, REYHAN

Mebrure Hanım'la Reyhan, ikisi de kollar sıvalı, leğenlerin önünde harıl harıl çamaşır yıkarlar.

MEBRURE HANIM: *(Bir süre elini leğenden çekip kızın yüzüne bakarak)* Reyhan, dayanma gücümün sonuna geldim. Sabır, sabır, sabır... Bir gün çatlayacağım.

REYHAN: Hanımcığım, yine de sabredeceksiniz. Evlat hatırı için...

MEBRURE HANIM: Evlat hatırı iyi hoş, ama hatırımı sayan yok...

REYHAN: Yine söyleyeceksiniz. Nefesiniz tükenecek. Sinirleriniz kalkacak. Geçen günkü gibi hastalanacaksınız. Söylenmenin bir yararı olmuyor ki...

MEBRURE HANIM: Dağ taş çamaşır yığıldı. Gündelikçi getirmeye halimiz elverişli değil. Reyhan'a biraz yardım ediver de bu kirlilerin bir parça önünü alalım dedim. Havuza düşmüş kedi gibi hemen tiksinti ile silkinip başını sallayarak: "Ben kadın hizmeti göremem. Aşağılık iştir; ben erkeğim," dedi. Bu cevabın karşısında donakaldım. Büyük devrimler oldu, dünya değişti; bütün bildiğimiz, gördüğümüz âdetlerin akıntıları tersine döndü, ama Allah korusun, değişikliğin bu türlüsü bizden başka kimsenin evinde görülmemiştir.

REYHAN: *(Leğendeki çamaşırı burnuna götürüp baygın baygın koklayarak)* Oh... Oh... Oh...

MEBRURE HANIM: Ne oluyorsun?

REYHAN: Gelin hanımın çamaşırları ne güzel lavanta kokuyor.

MEBRURE HANIM: Kokar elbette... Karı kendi kazandığını, oğlumun elinden aldıklarını hep süsüne, lavantasına, pudrasına veriyor. Tuvalet harcamalarına gelince kadın... Ev işine gelince erkek... Onun ne matah olduğunu ben biliyorum ama oğlumun karısı... Kime ne söyleyebilirim?

REYHAN: Gelin hanımın, ben erkeğim dediğine inanır gibi oluyorum.

MEBRURE HANIM: Ay neden?

REYHAN: Çünkü Süreyya Bey ondan korkuyor. Kim karı? Kim koca?!

MEBRURE HANIM: Tabii değil mi ya? Kadın erkekleşince, erkeğin de kadınlaşması gerekiyor. Sokağa Beyoğlu vitrinlerinin bebekleri gibi allanıp morlanıp çıkıyor. Arkasında(ki elbisenin) göğsü ta elifine[1] kadar açık... Bu kıyafette gidip birçok erkek arasında çalışıyor. Söyletme beni Reyhan, dolgunum... İçimde neler var, neler...

Bir süre konuşmayı kesip işi bırakarak dışarıyı dinlerler. Sonra

MEBRURE HANIM: İşitiyor musun, yukarıda yüksek sesle bir konuşma var.

REYHAN: *(Daha da kulak kabartarak)* Evet...

MEBRURE HANIM: Olağan bir konuşma değil... Kavga perdesinde bir şey...

REYHAN: Öyle...

MEBRURE HANIM: *(Çamaşırı bırakır, mutfak kapısına gider, yukarıyı dinler)* A a aaa, onlar... Karı vır vır vır oğlumu yiyor. Şeytan bana ocaktan şu yanan odunu al da kafasına indir, dava bitsin diyor.

REYHAN: Bunu siz değil oğlunuz yapmalı ki, erkekliği belli olsun...

---

(1) İki göğsün birbirine bitişik durumunda oluşan çizgi. Eski abecede, elif harfi dik bir çizgi olarak gösterilir.

MEBRURE HANIM: Karısına karşı böyle bir miskinliğe düştüğü için yavaş yavaş Süreyya'dan soğuyorum... Bir gün, iki tekme ile ikisini de kapı dışarı edeceğim. Ama bakalım ne vakit?

REYHAN: Yapamazsınız hanımcığım, yapamazsınız. Sonra siz pişman olursunuz...

Çamaşırlıktan içeriye komşu hanım girer.

İkinci Sahne

ÖNCEKİLER, KOMŞU HANIM

KOMŞU HANIM: Kapınızı çaldım, çaldım, işitmediniz. Süreyya Bey indi, açtı...

MEBRURE HANIM: Elbette, karısına zahmet olmasın diye oğlum inecek...

KOMŞU HANIM: Komşucuğum, sonunda ocak başına mı indin? Bu ne kadar çok çamaşır böyle.

MEBRURE HANIM: Aylardan beri birikti, ne olacak...

KOMŞU HANIM: Eskiden çamaşırcı getirtirdiniz.

MEBRURE HANIM: Bu evden Memduha ile birlikte bütün rahatımız, bolluğumuz da gitti. Onu buradan kaçıran delikanlı kendine nikâh ediyormuş. Vasilik yönetiminden ötürü kocama karşı dava açıyorlarmış. Beyin aklı başında yok... Önünde defterler, kâğıtlar uğraşıp duruyor... Yarın öbür gün mahkemelerde yargıç önünde hesap verecek...

KOMŞU HANIM: Gelinin yüzünden evinizin düzeni bozulduğuna göre, niçin aşağıya inip de çamaşıra yardım etmiyor?

MEBRURE HANIM: Biz evimize gelin değil, başımıza bela aldık. Daha doğrusu biz almadık. Gökten bir uğursuzluk yıldırımı gibi tepemize indi. Deşme beni komşucuğum, deşme... Yüreğimde neler var.

KOMŞU HANIM: Zavallı Mebrure!

MEBRURE HANIM: Geçen gün, Reyhan hep birden ev işlerine yetişemiyor, gelin hanım odasının işini kendisi görsün dedim. Öfkelendiler. Söylendiler, aldırmadım. Reyhan'a da, onların oda hizmetlerine el sürmemesini söyledim.

KOMŞU HANIM: Çok iyi etmişsin... Güçlü kuvvetli genç kadın... Kendi işini kendisi görsün.

MEBRURE HANIM: Üç gün sonra onlar evde yokken üst kata odalarına çıktım. Hanım, odanın dökün-tüsünü sana nasıl anlatayım? Bunun yanında Bitpazarı halt etsin... Çamaşır değiştirmiş, kirlilerinin yarısını karyolanın altına tıkıştırmış... Yarısını ortalara saçmış. Temiz mendillerin yanında kirli çoraplar. Süreyya'nın boyunbağları, kullanılmış yakalıkları orada burada sürünüyor. Sokak elbiseleri birbiri üzerine kanepeye atılmış. İskarpinlerin bir teki kapı arkasında, öbür teki gardrobun önünde... Değiştirdiği yatak takımlarını dürmüş bükmüş, bir köşeye yığmış. Üzerine telveli kahve tepsisini koymuş... Çay içmişler, yıkamadan fincanları etajerin üzerine bırakmışlar. Bir daha içmişler, yine temiz takımdan fincan almışlar, kirlilerini rafa dizmişler... Şeker bulaşığı kaşıklar tabaklardan, cilalı tahtalara taşmış, kurumuş yapışmış. Haftalardan beri süpürge görmemiş oda toz içinde ve daha kadınlığın özelliği olan kirlileri oğlumun erkeklik namusuna saygı duyarak dilim varıp da söylemiyorum.

KOMŞU HANIM: Ay içim fena oldu, söyleme artık... Süreyya Bey'in, yerlerde sürünen boyunbağlarını ütüleyip kaldırmalı. Sokak elbiselerini birbiri üzerine kanepeye yığacağına, katlarını katına getirerek askıya koymalı değil mi?

MEBRURE HANIM: Ahhh, ilahi komşucuğum, hiç öyle şey yapar mı? O zaman aşağılık kadın hizmeti görmüş olur... Bu bizimkisi erkek... Kimseler duymasın bizim başımıza geleni...

ALİ TEVFİK BEY: *(Elinde kirli çamaşırlarla kapıdan görünerek)* Sefa geldiniz komşu hanım...

KOMŞU HANIM: Sefa bulduk beyefendi.

ALİ TEVFİK BEY: *(Elindekileri uzatarak)* Hanım, iki çift çorapla bir fanilamı unutmuşsunuz...

MEBRURE HANIM: Veriniz efendim, veriniz... Toplarken öyle bir kirli serpintisinin ortasında kaldım ki, hangisini alacağımı şaşırdım. *(Kocasının elinden çamaşırları alır.)*

ALİ TEVFİK BEY: *(Çamaşırlığa girerek)* Leğenlerden kalkan bu kirli buhar ciğerlere ne kadar zararlıdır. İnsanı âdeta zehirler.

MEBRURE HANIM: *(Kocasının elinden aldıklarını kirlilerin arasına atarak)* Evlat hatırı için hem soluğumdan, hem sinirlerimden zaten her gün zehirlenip duruyorum. Memduha'yı bu erkek geline feda ettiniz. Bunlar bir şey değil... Görürsünüz daha neler çekeceğiz...

ALİ SÜREYYA: *(Elinde birkaç kirli çamaşırla içeriye girerek)* Anne bunları unutmuşsunuz. Değiştirecek gömleğim kalmadı.

MEBRURE HANIM: *(Homurtu ile)* At oraya... Kirlileri eski ev usulü gibi sepette biriktirmiyorsunuz. Önünüze gelen boşluklara tıkıştırıyorsunuz. Evi dolaşıp da kıyıyı bucağı iyice arasak, ortaya bir bu kadar kirli daha çıkar... Sen erkekliğini karınla trampa[1] ettikten sonra böyle şeylere şaşmamalıyız.

ALİ SÜREYYA: Anne, eksik olma, iş görüyorsun amma acı sözlerinle de bizi öldürüyorsun.

MEBRURE HANIM: Acı değil, haklı söylüyorum.

ALİ SÜREYYA: *(Annesinin sözlerini şakaya almak için gülümseyerek)* Ne ise, bu zahmetlerinin mükâfatını yakında göreceksin...

MEBRURE HANIM: Karın bu eve geleli ben hanımlıktan hizmetçilik derecesine indim. Mükâfat dediğin bu mu?

ALİ SÜREYYA: *(Sürekli işi şakaya vurmaya uğraşarak)* Bu değil canım, sana sevinecek başka şey söyleyeceğim.

MEBRURE HANIM: Ne imiş o?

---

(1) Değiştokuş.

ALİ SÜREYYA: *(Hep sırıtarak)* Altı yedi ay sonra büyükana olacaksın... *(Ağzını iki avucu arasına alarak yavaşça)* Karım gebe....

MEBRURE HANIM: *(Birdenbire bir kırgınlık kahkahası koparark)* A elbette... o kadar erkeğin arasında çalışıyor.

ALİ SÜREYYA: *(Birden ateş kesilir. Vuracak gibi annesine el kaldırarak)* Yüzüme karşı karıma böyle alçakça bir iftira atmaktan utanmıyorsun...

MEBRURE HANIM: *(Oğluna yaklaşıp yüzünü uzatarak)* Vur bakayım...

ALİ SÜREYYA: *(Gözleri dönük, elleri titrer bir halde)* La havle...

MEBRURE HANIM: *(Oğluna daha da yaklaşıp haykırarak)* Vur diyorum sana! Haydut...

Ali Tevfik Bey'le komşu hanım hemen araya girerler.

KOMŞU HANIM: *(Birini bir yana öbürünü öte yana iterek)* Aaaa, neler görüp neler işitiyorum? İnanılacak şey değil...

ALİ TEVFİK BEY: Ne analık ağırbaşlılığı, ne de evlatlık saygısı kaldı. Baba önünde anaya el kaldırmak... Başkalarının ahlak bozukluğunu ayıplarken, ailemizin bu kadar çürüdüğünü aklıma getirmemiştim.

ALİ SÜREYYA: *(Zangır zangır titrer bir sesle)* Artık anne demeye sıkıldığım bu kadının ağzından çıkan sözü işitmediniz mi baba?

ALİ TEVFİK BEY: Annenin ne akıl ve düşüncede bir kadın olduğunu bilmiyor musun? Bu gerçeği bugün benden mi öğreneceksin? Onun kafası ile ağzının arasında bir bağ yoktur. Öfkelenince düşünmeden ağzına geleni ortaya boşaltıverir.

ALİ SÜREYYA: Her gün bu hakaretlere, ağır davranışlara dayanma gücümüz kalmadı artık...

ALİ TEVFİK BEY: Ben otuz yıldır anana söz geçirememekteki aczimi işte şimdi açık açık söylüyorum. Ama sen Süreyya, isyancılıkta devam edeceksen bu durum daha korkunçlaşmadan işin bir kolayına bakmalıyız.

ALİ SÜREYYA: Ne demek istiyorsun baba?

ALİ TEVFİK BEY: Karını alır, buradan gidersin.

MEBRURE HANIM: Bu ana kadar, bu terbiyesizlere yüz verdiniz. Yüz verdiniz, başımıza çıkardınız. İşte şimdi ağzınızdan söze benzer bir söz çıktı... Buradan defolsunlar... *(Ağlayarak)* Bir daha da dünyada evladım var demem...

ALİ SÜREYYA: *(Şaşalayarak)* Peki, anam bizi namussuzlukla rezil etti. Babam da evden kovuyor... peki, gideriz... *(Ne söyleyeceğini bulmak için şaşkın şaşkın çevresine bakınarak)* Evet... artık duramayız. Gideriz. Ama karım gebedir. Ufak bir heyecan büyük bir kötülüğe sebep olabilir. Şimdi ona başka hiçbir şey hissettirmeyiniz. Ben bir sırasını bulur, işi tatlılıkla anlatırım.

MEBRURE HANIM: Bir ayak önce evimden defolsunlar. Karı gitsin, karnındaki şehzadeyi başka yerde doğursun.

Bu sırada Nebahat pek şık bir sokak kıyafetiyle eldivenlerinin kopçalarını ilikleyerek çamaşırlığa girer. Reyhan'a:

NEBAHAT: Kız, yıkadığınız çamaşırların pire tersleri üzerlerinde duruyor. Çorapları da gelişigüzel sert yıkayıp paralıyorsunuz. Benim çatıdaki bir bluzumu da unutmuşsunuz. *(Sonra çevresine bakınıp durumun bozukluğunu fark ederek)* Ne olmuş hepinize böyle? Betiniz benziniz kireç kesilmiş... Yine bir aile dırıltısı mı?

ALİ SÜREYYA: *(Hemen yüz ve durum değiştirip karşısındakilerden merhamet dilenir gibi bir alçalma tavrı alarak karısına cevap verir)* Bir şey yok... Çamaşır buharı arasından yüzlerimizi solgun görüyorsun.

Mebrure Hanım sinir bozukluğunun son çatkınlık öfkesiyle oğlunun ve gelinin yüzlerinde göz gezdirirken, komşu hanım patlayacak borayı önlemek için havadan bir söz söylemiş olmak çabası ile.

KOMŞU HANIM: Gelin hanım, böyle erkenden nereye?

NEBAHAT: *(Gururlu bir tavırla)* İşimin başına...

ALİ TEVFİK BEY: *(Eliyle kapıyı göstererek)* Haydi kızım, geç kalma, çekil git...

NEBAHAT: *(Dik bir şaşkınlıkla kayınbabasının yüzüne bakarak)* Çekilip gideyim mi? Ama niçin efendim, kovar gibi beni buradan savuyorsunuz?

ALİ SÜREYYA: *(Yavaşça karısını kolundan kapıya doğru çekerek)* Haydi çabuk, işine yetişesin diye...

NEBAHAT: *(Kocasının elinden silkinerek)* Bırak canım. Aranızda değişik bir şeyler dönüyor. Ben de bu aileden değil miyim? Ne olmuş, anlayayım.

ALİ SÜREYYA: Bir şey yok... Annem bu sabah döşeğinden biraz sinirli uyanmış... İşte bu...

NEBAHAT: *(Kınayan bir bakışla kaynanasını süzerek)* Sinirli mi? Sinirsiz insan olur mu? Tanrı hepimizin vücudunu bu titreyen tellerle donatmıştır; ama kimileri densizleşmek için siniri bahane tutarlar.

ALİ TEVFİK BEY: *(Öfkesini saklayamaz bir sinirlilikle)* Kızım sana buradan çekil git dedik; durup da ukalalık et demedik.

NEBAHAT: *(Birdenbire bozularak)* Beyefendi, sabah sabah bu azarlamalara neden uğradığımı bilemiyorum. Böyle davranışlara alışık değilim. Sanki hançerlendim... *(Düşmemek için tutunacak yer arar.)*

ALİ SÜREYYA: *(Vücudunu karısına dayanak yaparak)* Baba, karımın sağlık durumunu deminden anlatmıştım.

MEBRURE HANIM: *(Birdenbire parlar)* Artık burada senin anan baban yok. Al karını da hemen bir an önce cehennem olunuz. Arkanızdan bu evin kapısı ölünceye kadar kapanmış olacaktır.

NEBAHAT: Neler işitiyorum?

MEBRURE HANIM: Kulağına yabancı gelecek sözler işitmiyorsun. Sen kovulmaya alışıksın.

ALİ TEVFİK BEY: Bu son davranışla karşılaşmayasınız diye, size buradan çıkınız demiştim.

NEBAHAT: *(Birdenbire kendini toplayıp gururlu bir baş kaldırışla diklenerek)* Giderim... Eviniz başınıza yıkılsın... Oğlunuz da sizin olsun... *(Süreyya'ya dönerek)* Beni bu evde bu kaba insanlara çiğnetmek için mi buraya getirdin? Ağzından bir tek koruma sözü çıkmıyor... Bu nobranlıktaki ananın babanın nesinden sıkılıp da susuyorsun ahmak? Saygı terbiyeli insanlara karşı olur. Kal burada... Hepiniz haşır neşir olunuz... Ben kurtulayım aranızdan...

Nebahat dışarıya fırlar.

ALİ SÜREYYA: *(Karısının arkasından koşarak)* Nebahat... Nebahat... Bana onlar ediyorlar, bari sen kıyma!

Dışarı çıkar.

MEBRURE HANIM: *(Göğsünü sıvazlayarak)* Oh... Ooooh. Yüreğim yağ bağladı... Bir karış yağ bağladı... Kocasına uzattığı dili gördünüz mü? Ahmak diyor. Karı yalnız bu sözünde haklı... Ahmak olmasa yalvararak o küstahın arkasından koşar mı?

ALİ TEVFİK BEY: Böyle kadınla sürekli geçim olur mu?

KOMŞU HANIM: Görürsünüz, yakında ondan Süreyya Bey de bıkacaktır...

ALİ TEVFİK BEY: Bizim oğlanın dönüp dolaşıp geleceği yer yine burasıdır.

MEBRURE HANIM: *(Kapıdan çıkanların arkasından yumruk sallayarak)* Vallahi bir daha eve kabul etmem... Ben onu evlatlıktan temelli reddettim... Ölünceye kadar reddettim...

Perde

BİRİNCİ TABLO

Tavan arasında yoksulca bir oda... Eşya karmakarışık. Köşeye kurulmuş bir çocuk salıncağı. Kenarda kırık dökük bir masa, üzerinde bir gaz ocağı, ocağın üzerinde alüminyum bir tencere... Oraya buraya asılmış elbiseler. Birbirine benzemez birkaç hasır sandalye. Öteki köşede, gece yatılmış ama henüz düzeltilmemiş bir eski karyola. Yanındaki komodinin üzerinde bir süt şişesi, bir emzik, biberon...

Birinci Sahne

ALİ SÜREYYA, NEBAHAT

İkisi de sokağa çıkmak üzere hazırlanmış, ayaktadırlar.

NEBAHAT: *(Kol saatine bakarak)* Sekize çeyrek var. İşe geç kaldım.

ALİ SÜREYYA: *(Telaşla)* Ne diyorsun? Sekize çeyrek mi var? Ben buradan uçakla uçsam yine de işime vaktinde yetişemem. Sokağa çıkar çıkmaz tramvay bulmak mümkün mü?

NEBAHAT: Boşuna telaş etme... Sen dokuzda da buradan çıkamazsın.

ALİ SÜREYYA: *(Kapıya doğru bir adım atarak)* Neden?

NEBAHAT: Bilmiyor gibi sorma... *(Salıncağı göstererek)* Hilkat rahatsız... Bir saat sonra emziği verilecek. Öğle tatilinde ben gelir bakarım. Beş saat çocuğu aç bırakmayalım. Dün nöbet benimdi. Analık görevimi yaptım. Bugün sıra senin... *(Kocasını kolundan çekerek)* Gel buraya... Babalık görevinden kaçma...

ALİ SÜREYYA: Asıl görevim, hiçbir noktası şaka kaldırmayacak, ihmal edilmeyecek derecede ciddi-

dir. Sorumluluğu büyük karışık hesapların içindeyiz... Üç dört arkadaş erkenden toplanarak çalışıyoruz. Şimdi beni beklerler. Yazı masamda kilitli belgeler, defterler var. Zamanında gidip onları çıkarmalıyım ki, iş yürüsün.

NEBAHAT: Benim büromda da daktilo edilecek bir yığın ticaret mektupları, vadeleri gelmiş ama ödenmeleri gecikmiş bonolara tam vaktinde, saatinde verilmesi gerekli cevaplar var...

ALİ SÜREYYA: *(Kolunu karısının elinden kurtarmaya çalışarak)* Nebahat bırak beni... İşimden kovduracak mısın?

NEBAHAT: Benim de aynı tehlikenin altında bulunduğumu unutuyor musun?

ALİ SÜREYYA: Aramızda bu zorluğu nasıl çözümleyeceğiz?

NEBAHAT: Aldığımız para bir hizmetçi tutmaya yeterli olmadığına göre, her gün aramızda bir zaman programı düzenleyerek bu işi nöbetle yapmalıyız.

ALİ SÜREYYA: Benim işim asla nöbet götürmez.

NEBAHAT: *(İnatla)* Benimki de hiç götürmez ama, bu çaresizlik karşısında başka ne yapabiliriz?

ALİ SÜREYYA: Normal olarak düşünelim...

NEBAHAT: Bu zorunluluk karşısında normal olarak düşünmek nasıl olur? Bilemiyorum.

ALİ SÜREYYA: Doğa, ananın babanın çocuk hakkındaki görevlerini pek güzel ayırmıştır.

NEBAHAT: Nasıl?

ALİ SÜREYYA: Çocuğa vaktinde süt vermek, altını temizlemek, yatırmak, kaldırmak ananın görevidir.

NEBAHAT: Doğanın iş ayrımı böyle mi?

ALİ SÜREYYA: Evet...

NEBAHAT: İspatın?

ALİ SÜREYYA: İspatım, memenin anada olmasıdır.

NEBAHAT: Baba'ya ne iş kalıyor?

ALİ SÜREYYA: Kazanıp getirmek...

NEBAHAT: *(Sinirli)* Sen bu bozuk mantığınla git de ananı kandır. Bu zamanın kadınını bu boş sözlerle susturamazsın.

ALİ SÜREYYA: *(Biraz şaşkınca)* Neden?

NEBAHAT: Neden olacak? Bir defa çocuk meme ile değil, emzikle besleniyor. Bu işi bir ana kadar baba da pek güzel görebilir. İkincisi senin kazancın bu tavan arası geçimini bile tamamıyla karşılamaya yetmiyor. İkimizin aldığı para da, hemen hemen birbirine eşit... İçinde yaşadığımız yüz yıl kadını erkekleştiriyor... Biz erkek işlerine atıldığımıza göre, siz erkekler neden kadın hizmetine el sürmekten çekiniyorsunuz? Toplumun bize yüklediği görevleri cinsiyet farkına bakmadan paylaşmazsak kadın elinin yetişemediği işleri kim görecek? Kadının erkekleşmesi biraz da erkeğin kadınlaşmasını gerektirmez mi? İş dengesi başka türlü nasıl düzenlenebilir?

ALİ SÜREYYA: Tuhaf düşünceler... Nerede ise çocuk doğurma ağrılarının yarısını bize çektirme iddiasına kalkışacaksınız.

NEBAHAT: Bölünmesi mümkün her işi aramızda paylaşacağız. Ortalık süpürmesi, oda toplaması, ütü, çamaşır, bulaşık, yemek pişirmesi, sofra işleri hepsini... hepsini paylaşacağız. Bundan sonra erkek işi, kadın işi diye ortada bir ayrım yok... Yalnız nöbetleşe görülecek işler var... Artık erkeğin ev içindeki şahane sahipliğine son verilecek. Yumruğunuzu kadının burnuna dayayarak, siz bu üstünlüğü geleneklerle elde etmiştiniz. Bugünkü kadın da yumruğunuza karşılık yumruk sallayabiliyor. Artık kadın kendi çalışmasıyla erkeksiz yaşayabileceğini anladı. Sizin derebeylik kahrını çekemez...

ALİ SÜREYYA: İşte Cemiyet-i Akvam'ın(1) kararına havale edilecek en önemli bir sorun... İçin için tutuşmaya başlayan iki cins arasındaki bu kavga, bütün milletleri şiddetle ilgilendirecek bir nite-

---

(1) Birleşmiş Milletler'in.

liktedir. Her ailenin erkekleriyle kadınları arasında böyle bir çekişme kabarırsa, uygar dünyanın durumu neye varır?

NEBAHAT: Neye varırsa varsın. Evlenme anlaşmamızın şu önemli maddesini niçin unutuyorsun? *(Bendi ezberden okur)* "Şimdiye kadar kafalarımızda yer etmiş eski karı kocalık görenekleriyle ilgili gelenek ve davranışlardan hiçbirine uymamak... Dünyaya çocuk getirirsek, büyütme zorluk ve sıkıntılarını, masraflarını eşit olarak çekmek... Ve daha..."

ALİ SÜREYYA: Sus... Evlilik hayatından tamamıyla habersiz olduğumuz bir zamanda saçma sapan bir anlaşma yapmış olduğumuzu hatırlıyorum. Ama ne hükmü var? Hiçbir noter işlemi görmeyen ve bütün ahlaki, evlilik geleneklerini kökünden yıkan bu özel anlaşmayı hangi mahkemeye gösterebiliriz?

NEBAHAT: Namusluların asıl mahkemeleri adliye saraylarının damları altındakiler değil... kendi vicdanlarında kurulu olanlardır. Bütün insanlık kanunlarının üzerinden atlayarak evlendik. Şimdi sıkışınca kararından dönerek mahkeme hükmünden yardım dilenmeye mi kalkıyorsun?

ALİ SÜREYYA: Bırak Nebahat, gideyim. Bu anlamsız sözleri dinletmek için beni boşuna alıkoyma. Sonra yalnız çocuk değil, ikimiz de aç kalırız.

NEBAHAT: Hayır gidemezsin. İşte bir daha tekrarlıyorum. Bugün bakım nöbeti senindir. Bir saat daha burada kalacaksın. Çocuk uyanınca sütünü verecek, altını değiştireceksin. Tekrar uyutup gideceksin. İkimizde de birer anahtar var. Öğle tatilinde bir engel çıkmazsa yine ben geleceğim; ama aynı zamanda sen de gelmeye uğraşacaksın. Dün nöbeti ben yaptım. İşime geç kalamam. Kovulurum. Birçok işsiz kadınlar daktiloluk için büroya gelip gidip duruyorlar. Patronların burunları Kaf dağında. Kimseye metelik verdikleri yok...

ALİ SÜREYYA: Ben de aynı durumda olduğumu kaç defa tekrarlayayım?

NEBAHAT: Durumumuzun birbirinin aynı olduğunu biliyorum, ama çocuğu bakımsızlıktan öldürmemek için işi nöbete dökmekten başka çare yok diyorum sana. Biz analık babalık görevlerimizi böylece elimizden geldiği kadar yapmaya çalışalım da, çıkacak şeylere razı olmaktan başka elimizden ne gelir?

ALİ SÜREYYA: *(Kol saatine bakarak)* Saat sekizi geçiyor.

NEBAHAT: Evet... Ne yazık...

ALİ SÜREYYA: Nebahat, bu tempoda yüz nutuk daha versen bugün beni işime gitmekten alıkoyamazsın. İşte gidiyorum... *(Kapıya doğru yürür)*

NEBAHAT: *(Kocasını kolundan kavrayarak)* Gidemezsin...

ALİ SÜREYYA: *(Sinirli bir silkinişle)* Giderim.

NEBAHAT: *(Son derece öfkeli bir inatla)* Gidemezsin.

ALİ SÜREYYA: *(Şiddetli son bir silkinişle kapıya fırlayarak)* İşte gör... Gidiyorum. *(Kendini dışarıya atar.)*

NEBAHAT: Bizim gibi ana babadan vakitsiz gelen bu mutsuz yavrunun uğrayacağı sonucun sorumluluğu, vicdansız adam, senindir. *(Salıncağa bakarak titrek ses ve serpintili yaşlarla)* Kıtlık yüzyılının zulme uğramış kurbanı, uyu... Ve hiç uyanma... İşte ben de gidiyorum. *(Dışarı fırlar, hızla kapıyı çekerek uzaklaşır.)*

Bir dakika kadar sahne sessizlik içinde boş kalır. Ve sonra acıklı acıklı çocuğun ağlaması işitilir.

— Üvey... Üvey... Üvey...

Bu ağlamalar üzerine perde iner.

Perde

İKİNCİ TABLO

Aynı oda, ama gece karanlığı içindedir.

Birinci Sahne

NEBAHAT, YALNIZ

NEBAHAT: *(Kapıyı açar, ağır ağır odanın ortasına doğru yürür. Birdenbire odanın karanlığı içinde bir şimşek alevi parlar, söner. Yan yan sessiz duran salıncağa bakarak*) Bu ne? Gökyüzü mü tutuşuyor? Ne oluyor? Bu ateş bize göğün öfke işareti mi? *(Mantosunu çıkarır. Bir sandalye üzerine yorgunluktan düşer gibi yıkılır)* Bittim... Bu zamanda yaşamak, yorgunluktan başka bir şey değil. Tanrı bize bu beyni, bu sinirleri durmadan acı çekmek için mi vermiş? *(Salıncağa doğru bakarak)* Yavruda ses yok... *(Yine şimşek çakar, gök gürler. Elleriyle yüzünü kapayarak)* Masum susmuş, onun yerine gök homurdanıyor.

İkinci Sahne

NEBAHAT, ALİ SÜREYYA

Kapı açılır. İçeriye elinde bir paketle Ali Süreyya girer.

ALİ SÜREYYA: *(Çevresine göz gezdirerek)* Ne o? Karanlıkta mı oturuyorsun?

NEBAHAT: İşte görüyorsun.

ALİ SÜREYYA: *(Paketi masanın üzerine bırakarak)* Aydınlıktan da mı sıkılmaya başladın?

NEBAHAT: Evet. Her şeyden... Hele senden...

ALİ SÜREYYA: *(Salıncağa doğru bakarak)* Yavru mızmızlanmıyor. Derin uykuda... Sütünü verdin mi?

NEBAHAT: Ben de şimdi geldim. Salıncağa yaklaşamıyorum?

ALİ SÜREYYA: Niçin?

NEBAHAT: Bu derin uyku beni korkutuyor.

ALİ SÜREYYA: Her şeyi kötülüğe yoran, kötülüğe uğrar... Çocuğu rahat bırakalım. Uyandığı vakit sütünü verelim... Bir tavukla biraz yemiş getirdim. Sekiz dokuz saat çalışmadan sonra şu kadarcık bir akşam yemeğine hak kazanmış olmaz mıyız?

Ali Süreyya paketi açarken, yine şimşek çakar.

NEBAHAT: Kaçınmak istediğim şeyi Tanrı bize göstermek için bir düziye odayı aydınlatıyor.

ALİ SÜREYYA: *(Elektriği yakarak)* Ohh, birbirimizi görelim. Karanlık, mezar ürküntüsü getiren bir şeydir.

NEBAHAT: Bu akşam odamızın havasında mezarlığı andıran bir ağırlık var.

İkisi de gözlerini salıncağa dikerek bir süre susarlar.

NEBAHAT: Bugün bir iş için senin bankana uğramıştım; seni aradım, dışarı çıktı dediler. O vakit tam iş zamanı idi. Nereye gitmiştin?

ALİ SÜREYYA: *(Şaşalayarak)* Şey... Bilmem... Küçük bir iş için dışarıya çıkmıştım. Ne idi? Vallahi bilmem, pek iyi aklımda kalmamış.

NEBAHAT: Pek iyi bilirsin, ama söylemek işine gelmiyor. Kaç zamandır entrikalı hareketlerin gözümden kaçıyor sanma...

ALİ SÜREYYA: *(Sözü değiştirmeye çalışarak)* Hilkat, her akşam bizim sesimizi duyunca mırıldana mırıldana kendi dilince bir şeyler söylenerek salıncaktan kalkmak isterdi. Bu akşamki sususu bana da kuruntu vermeye başladı...

NEBAHAT: *(Titrek sesle)* Ne olduğunu merak ediyorsan, git salıncağa bak...

ALİ SÜREYYA: Sen baksana.
NEBAHAT: Sen bak.
ALİ SÜREYYA: Bana da korku verdin.

İkisi de yürekleri çarparak sessizce salıncağa baktıktan sonra.

NEBAHAT: Cinayetini seyretmeye yüreğin dayanmıyor mu?
ALİ SÜREYYA: Sen buna cinayet diyorsun...
NEBAHAT: Çocuk ölmüşse, bunun başka adı var mı?

Çok şiddetli bir gök gürültüsü, şimşek.

ALİ SÜREYYA: *(Şaşkın şaşkın göğe doğru bakarak)* Gök bize lanet okuyor...
NEBAHAT: *(Yıldırıma doğru göğsünü açarak)* Bu korkunç gerçek gözlerimin önünde belirmeden, vur Allahım, beni öldür!

Yine şimşek... sessizlik...

ALİ SÜREYYA: *(Salıncağa yaklaşır. İçine baktıktan sonra dehşete düşmüş bir durumda iki adım geriye sekerek bayılır gibi eli göğsünde)* Ohhh... Allahım!

Nebahat sarsıla sarsıla ağlar.

ALİ SÜREYYA: *(Aynı korkulu durum içinde)* Balmumundan bir çocuk...
NEBAHAT: *(Ürpertiler içinde bir inleyişle salıncağın üzerine kapanarak)* Ah yavrum...

Bir süre sessizlik içinde iniltiler. Şimşek ve gök gürültüleri... Neden sonra dış kapının zili duyulur.

ALİ SÜREYYA: Biri geldi. Bakayım. *(Dışarı çıkar. Birkaç saniye sonra, Kadriye Hanım'la birlikte içeriye girerek)* Apartman komşumuz, Kadriye Hanım...

Üçüncü Sahne

ÖTEKİLER, KADRİYE HANIM

KADRİYE HANIM: *(Ceketinin cebinden iki zarf çıkararak)* Bugün siz evde yokken postacı geldi. Kapınızı çaldı çaldı, açılmayınca her zaman olduğu gibi mektupları bana bırakıp gitti.

NEBAHAT: *(Salıncağın üzerinden kalkar. Hemen Kadriye Hanım'ın eline atılarak)* Veriniz bana mektupları...

ALİ SÜREYYA: *(Aynı zamanda o da şiddetle saldırarak karısından önce zarfları kapar... Zafer kazanmışçasına)* Ohhh...

NEBAHAT: *(Haykırır)* Süreyya, ver diyorum mektupları bana.

ALİ SÜREYYA: *(Zarfların üzerlerini okuyarak)* İkisi benim adıma gönderilmiş.

NEBAHAT: Senin adresine gönderilmiş oldukları için gerçeği anlamak istiyorum ya...

ALİ SÜREYYA: Hangi gerçeği?

NEBAHAT: Kaç zamandır bana karşı çevirmek istediğin aptalca entrikaları...

ALİ SÜREYYA: *(Mektupları cebine sokmaya uğraşarak)* Ne entrikası sayıklıyorsun kuzum?

NEBAHAT: Bu zarflar açılınca ne entrikası olduğu ortaya çıkacaktır. Bir önsezi bana bunu anlatıyor.

ALİ SÜREYYA: *(Mektupları gizlemeye devamla)* Birisinin adına gelen mektupları, isterse karı koca arasında olsun, sahibinden başka kimse açamaz. Medeni kanun budur.

NEBAHAT: Böyle medeni kanunlara uyma, namuslarını vicdanlarıyla tartan insanlar arasında yürürlükte olabilir.

ALİ SÜREYYA: Ben namusumu ne ile tartıyorum?

NEBAHAT: Sıfırı sıfırla... *(Mektupları almak için kocasının üzerine atılır.)*

ALİ SÜREYYA: Bırak diyorum, şimdi elimden bir kaza çıkar.

NEBAHAT: Cinayet işlemeye doyamadınsa, bir ikincisine, bir üçüncüsüne de atıl... Bir dolap çevirmiyorsan, hareketlerini vicdanıyla ölçen namuslu bir adamsan, bu telaşın ne? Mektuplardan çıkacak rezilliği biliyorsun. Bu çırpınmaların gözümde suçluluğunu ispata yeter; ama elimde alçaklığının maddi bir belgesini bulundurmak için uğraşıyorum...

Karı koca ikisi alt alta üst üste boğuşurlar.

KADRİYE HANIM: *(Masanın üzerinde duran tavuk söğüşü ile yemişlere bakarak)* Aaaa, zavallılar daha akşam yemeğini bile yememişler. *(Yavaşça)* Şimdiki karı kocalar her şeyden önce birbirini yiyorlar. *(Sonra salıncağa yaklaşarak iki elini avurtlarına yapıştırıp)* Aman allahım, ne görüyorum! Yavrucuk bitmiş... Cennet kuşu... Bu küçük mahlukun şu hayatında çektiği büyük acılara, altmışındaki bir adam uğramamıştır... Şu dört duvarın ağzı dili olsa da, bu mini mini hapisin tek başına yalnız odada kopardığı imdat ağlamalarını tekrarlasa... Yürekler sızlar... Kendi dilceğiziyle çağırır çağırır, ama bu dilsiz duvarlardan bir cevap alamaz; sonra da baygın susardı. Solgun dudaklarında hâlâ mı hâlâ o şikâyetlerin acılıkları okunuyor gibi...

Gök gürlemesi, şimşek.

KADRİYE HANIM: *(Kulaklarını tıkayıp açarak)* Bu fırtınayı şu masumun göklere uçan ruhu mu koparıyor acaba? *(Karı kocayı ayırmaya koşarak)* Etmeyiniz. Bu küçük ölünün masumluğu önünde karı kocalık kırgınlıklarından, tutkularından vazgeçiniz. Ölümün bu son ürpertili dakikalarında, yürekleriniz yalnız gömülecek bu yavru ceset için ağlasın.

Kadriye Hanım karı kocayı ayırır. Nebahat bu didişmede mektubun birini buruşuk bir durumda ele geçirmiştir.

NEBAHAT: *(Geniş soluklarla mektubu göstererek)* Oooh, biri sende, biri bende...

ALİ SÜREYYA: *(Haykırır gibi bir sesle)* Kıskançlık damarın kabarınca çocuğunun ölüsünü, her şeyi unuttun. Basbayağı bir kadın oldun. Erkekleşme iddianın tersine hâlâ kadınsın. İliklerine kadar kadın kalmışsın. Zayıf yürekli, iradesiz kadın... Ve senin bu gülünç hevesine yeltenenlerin hepsi de, bir kat daha kadınlıklarını ispattan başka bir şey yapmış olmazlar.

NEBAHAT: Ya sen, ya sen... Bu küçük şehidin hem babası, hem katili değil misin? Bu yavru cesedin önünde erkeklik onurunu koruyabilmiş olaydın, öfkene yenilmekle mektupları kapmaya atılır mıydın? Hırsını yenemedin. Aşağılık erkek... Bayağı adam... Yüreksiz güldürü kahramanı...

KADRİYE HANIM: *(Telaşla)* Susunuz canım, susunuz. Karı kocalığın onurunu kırıyorsunuz. Masumun ölümünde her ikinizin de suçluluk payınız varsa, bu günahınızı artık bundan sonra birbirinizle iyi geçinmekle affettirebilirsiniz.

ALİ SÜREYYA: *(Mektubu açarak)* Ana baba bucağını bırakalı babamdan aldığım ilk mektup... Bakalım ne yazıyor?

Okur:

«Oğlum, olaylar seni bize karşı her nasıl isyan etmeye zorladı ise zorladı; ama doğada kendi irademizle bozulamayan şeyler vardır. Bu yasaların önünde her ne kadar hırçınlansak, boştur. Damarlarında ananın babanın kanlarını taşıyorsun. Vücudundan bunları boşaltarak kendine başka bir hayat suyu aşılayamazsın. Kırgınlıklarımız ne kadar şiddetli olursa olsun, biz de senin analığından babalığından çıkamayız. Daha uzun bir önsöze ne gerek... Annenin sana karşı olan öfkesi epey yatıştı. Torununu görmek istiyor...»

KADRİYE HANIM: *(Gözlerini silerek)* Zavallı büyükana...

ALİ SÜREYYA: Vah anneciğim.

NEBAHAT: *(Alaylı bir sesle)* Aha bebecik... Süt kuzusu... Koskoca bir adamın ağzından bu küçülüş ne kadar büyük bir tuhaflık gösteriyor.

Ali Süreyya mektubun alt tarafını okumak ister, amat Nebahat onu susturarak.

NEBAHAT: Sus... dün bizi kovanların bugünkü çağrılarına önem verecek kadar onurumu ayaklar altına alamam. Torununu görmek istiyormuş. Artık buna imkân yok. İstersen çağır cenazeye buyursunlar. Evden gebe bir gelin kovmanın verdiği bu acıklı sonda kendilerinin de büyük bir sorumluluk payı bulunduğunu anlasınlar.

ALİ SÜREYYA: Dört beş satır daha okuyacağım.

NEBAHAT: Şu acıklı zamanımda, böyle bir pişmanlık mektubu dinlemeye dayanamam... Sus...

KADRİYE HANIM: Bu hırçınlıklarla karı kocalık hayatınızı niçin zehirliyorsunuz? Büyükanaya ikinci bir torun yetiştirmek için barışınız.

NEBAHAT: *(Eliyle kocasını göstererek)* Bu vicdansızla mı barışacağım? Yazık... Buna ihtimal var mı? *(Elindeki zarfı açarak)* Şimdi de beni dinleyiniz. Bu da Ali Süreyya Bey'in metresinden geliyor. Tesadüf, nasılsa bunu da benim elime düşürdü. Bu orospuya adıyla sanıyla Bursalı Huriye derler. Mektup Bursa'dan geliyor. Kocam böyle bir mektubun yakında patlak vereceğini bildiği için zarflara hücum ediyordu. Bunu da nasıl sezdiğimi şu rezalet mektubunun ilk satırlarında anlayacaksınız... İşte okuyorum. "Süreyya, bu mektubu iş adresine göndermeyip de niçin apartmanının adresine göndermemin sebebini anlarsın ya? Karınla seni kavgaya tutuşturmak için... Zarf açıldığı zaman boğaz boğaza geleceğinizi biliyorum. Oooh, yüreğim bir karış yağ bağlıyor. *(Pek titrek sesle)* Ayrılık uzadıkça senin için kanımın ateşi alevleniyor. Sen Bursa'ya gelemezsen, ben İstanbul'a dönebilirim... Bir yakan karının elinde

öteki benim pençemde, bu defa seni onunla çekişeceğim. Hangimiz daha güçlü çıkarsak, onun olacaksın..." *(Mektuptan ayırdığı öfkeli gözlerini kocasına dikerek)* Kadınlar arasında paylaşılamamak, erkeğin en bencil gururudur. Bu rezaleti övünce benzer bir yüzsüzlükle dinlediğini görerek ben utanıyorum. İşte uygar erkeğin toplum içindeki rolü... Karıya bağlılık, evlat sevgisi... Ben bütün emeklerimi kurduğumuz bu küçük ailenin geçimine harcarken, o, kazancının bir kısmını bir sokak karısının gönlünü kiralamaya ayırabilmek imkânını bulmuş...

ALİ SÜREYYA: Ne yapayım. Erkek kadından yılarak tam anlamıyla saf, temiz bir kadın aramış olduğum için beni kim ayıplayabilir?

NEBAHAT: Yakanı bir orospu ile çekişmeye tenezzül etmeyeceğim. Bütün bağlarımız, *(salıncağı göstererek)* bu yavru cesetle birlikte gömülüp bitmiş olacaktır.

ALİ SÜREYYA: Hayır Nebahat, hayır... Düşündüğün kadar cani değilim. Bana karşı çok şiddet gösteriyorsun. Son derece öfkelendirerek, işlemediğim suçları bana işlemiş gibi söyletiyorsun. İnkâr etmiyorum, bu kadınla bir ilişkim oldu; ama seninle evlenmezden çok önce... Benden hınç almak için şimdi bu oyunu oynuyor. Evimize gelen bu hileli mektuplardan birkaçını senden kaçırmayı başardım. Ancak, her nasılsa böyle uğursuz bir günde, bu bir tanesi senin eline geçti.

NEBAHAT: Bu gerçeği önce açıklamalıydın; her tehlike geçiştirilmiş olurdu. Bugünün zorluğu, çaresizliği içinde, bu söylediklerinin içtenliğine inanabilmekte mazurum.

ALİ SÜREYYA: *(Coşkunlukla)* Nebahat, kaç defa tekrar edeyim? Kadın kalmışsın, kadın... Bir parçacık erkekleşebilmiş olaydın, yüreğimdeki mertliği anlayarak sözlerimden şüpheye düşmezdin...

Perde

ÜÇÜNCÜ TABLO

Perde açılınca aynı oda görünür. Ortadaki masada, üzeri çiçeklerle kaplı küçük bir tabut vardır.

İlk ve Son Sahne

ALİ TEVFİK BEY, MEBRURE HANIM, KUCAĞINDA ÇOCUĞU İLE MEMDUHA VE KOCASI MESUT GALİP, KOMŞU HANIM, KADRİYE HANIM, REYHAN, NEBAHAT, ALİ SÜREYYA.

Hepsi tabutun arkasında yarım çember çevirmişlerdir.

ALİ TEVFİK BEY: *(Yarım çemberin ortasından biraz ilerleyerek)* İçlerinden birkaçı dağılmış ailemizi, bu küçük ölü, başına topladı. Onun önünde kusurlarımızı dile getirerek ağlamaya geldik.

MEBRURE HANIM: *(Mendilini gözlerine götürerek bir iki hıçkırır)*

ALİ TEVFİK BEY: Bu gözyaşlarımızla, ona çektirdiğimiz azabın günahlarını ödeyebilecek miyiz. Büyüklerin suçlarına kurban giden ilk yavru, şüphesiz ki bu değildir. Toplum içinde bozulan karı koca dengesinin mini mini kurbanları... Çağdaş hayatta erkek, başıboş bir serbestliğe koşuyor; kadın ezilmemek için erkekleşmeye uğraşıyor. Doğanın bu iki cinse verdiği roller değiştirilebilir mi? Evlilik o kadar gevşek bir bağ oldu ki, var mı yok mu, belli değil... Evlenmeler azaldı. Erkek bekârlar yığınının karşısında bir o kadar evlenememiş kadın alayları diziliyor. Cinsel çekiciliğin karşı karşıya titrettiği bu kalabalığı, birbirine ulaşmaktan hangi güç alıkoyabilir? Doğa, iki cinsin yüreklerindeki bu amansız sevdayı, soyu sürdürmek için tutuşturuyor. Bu duyguyu sırf cinsel

zevklere bağlamak, yaratana karşı büyük bir nankörlüktür. Yasalar bakımından suç sayılan bu birleşmenin vücutlardan kopardığı meyvelerin hangi kovuklara atıldığını söylemeye dilim varmıyor. Ellerindeki kundakları bırakıp kaçmak için mezar arayan cani anaların, sinsi adımlarla dolaştıklarını görür gibi oluyorum. Bunlar yasal olmayanlar.. Yasal olanlar da, evlenmezden önce cinsel güçlerini kısırlaştırma çarelerini arıyorlar. Evlenmezden önce, ana baba olma hakkını öğreniniz. Bu küçük tabut, Türk kökünün bir filizinden soy verecek birini mezara götürüyor. Asıl hüner doğurmakta değil, büyütmektedir. Bu da vatanla ilgili sosyal görevlerin en büyüklerindendir. Karı kocanın birbirleriyle zıtlaşmaları... işte aile sofrasına ilk zehir buradan saçılır. Bütün bir milletin yaşaması, refahı, yaşama düzeni, karı koca arasındaki iyi geçimden başlar. Kadın, sırasında erkeklere ait işleri de görebilir; ama cinsinin sınırını şaşıracak kadar ileriye varmamak şartıyla... *(Birdenbire Ali Süreyya ile Nebahat'in bileklerini yakalar; onları Mebrure Hanım'ın önüne sürükleyerek)* Öpünüz annenizin ellerini...

Süreyya ile Nebahat, şaşkın bir durumda bu emre uyarlar. Mebrure Hanım da onların alınlarından öper. Sonra baba oğul, gelin öpüşürler.

MEBRURE HANIM: *(Yine hıçkırıklar içinde)* Bu küçük tabut, yüreklerimizin bütün kinlerini sildi. Bizi barıştırdı. Toruncuğum yaşasaymış ne kadar iyi bir çocuk olacakmış.

Hepsi tabutun önünde eğilirler.

Perde

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR



Doğumunun 100. yıldönümünde, bugünün diliyle seri halinde yeniden yayınlamaya başladığımız romanlarından ilk çıkan kitaplar şunlardır:

NİMETŞİNAS	6	Lira
ŞIPSEVDİ	12,5	„
METRES	10	„
GULYABANİ	5	„
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME	5	„
BEN DELİ MİYİM?	10	„
İFFET	4	„
KADINLAR VAİZİ	2,5	„
MÜREBBİYE	6	„
İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATİ	2,5	„
CEHENNEMLİK	10	„
EFSUNCU BABA	3	„
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT	6	„
ACI GÜLÜŞ	10	„
CADI	6	„
TESADÜF	8	„
BİLLÜR KALP	10	„
ŞIK	4	„
CAN PAZARI	10	„
TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER	8	„
SON ARZU	6	„
KOKOTLAR MEKTEBİ	8	„
HAZAN BÜLBÜLÜ	5	„
EŞKIYA İNİNDE		„

4 L

Diğer kitaplar hazırlanıyor.

DURAN OFSET BASIMEVİ 27 71 34